

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Diplomová práce

Výchovné poradenství

Vypracovala: Bc. Lenka Kölbllová
Vedoucí práce: Mgr. Veronika Plachá

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci s názvem „Výchovné poradenství“ vypracovala samostatně pouze s využitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě Pedagogickou fakultou elektronickou cestou, ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 25. června 2015

.....

Bc. Lenka Kõlblová

Poděkování

Velké poděkování patří vedoucí mé diplomové práce Mgr. Veronice Plaché, která mi poskytla opravdu výborné vedení a cenné rady. Dále bych také ráda poděkovala jednotlivým výchovným poradcům, kteří mi poskytli důležité rozhovory. Jsou jimi výchovný poradce z Moravských Budějovic, Mgr. Jarmila Kalábková, Mgr. Andrea Medunová, Mgr. Věra Votrubová, PaedDr. Marie Pundová a Mgr. Květuše Mrázová.

Anotace

Cílem práce je zaměřit se na zmapování role výchovného poradce na ZŠ. V teoretické části je práce směřována na vymezení jeho úkolů a pravomocí na základě dostupné odborné literatury. Dále také vymezení podmínek, které musí splňovat pedagog, který činnost výchovného poradce vykonává. Dalším tématem je spolupráce se zákonnými zástupci žáků a také s organizacemi, které se zabývají poradenstvím.

Praktická část se soustředí na šest konkrétních výchovných poradců na základních školách v Českých Budějovicích a na Vysočině. Výzkum je tvořen rozhovory s nimi a sleduje jejich pracovní náplň, nejčastější témata a potíže, s nimiž se potýkají.

Klíčová slova

výchovný poradce, poradenství, žák, podmínky vzdělání, problémy v chování, problémy s učením, kariérové poradenství, spolupráce, školní, rozhovor

Abstract

The aim of the thesis is to present the roles of the pedagogical consultant at primary school. The theoretical part is focused on specification of the consultant's duties and powers according to the specialized literature. Furthermore, it concerns the specification of requirements, which the teacher should meet in order to be a pedagogical consultant. Next topic is the cooperation with the legal representatives of pupils and with organizations dealing with consulting.

The practical part follows up six pedagogical consultants at primary schools in České Budějovice and Vysočina. The research consists of the dialogues with them and it studies their job duties, the most common topics and difficulties they are faced to.

Key words

pedagogical consultant, consulting, pupil, educational requirements, behavioural problems, educational problems, career consulting, cooperation, dialogue

Obsah

1 Úvod	8
2 Pojetí současného vzdělávání	10
2.1 Bílá kniha	10
2.2 RVP	11
2.3 ŠVP	12
3 Role výchovného poradce	13
3.1 Osobnost výchovného poradce.....	13
3.2 Úkoly / povinnosti výchovného poradce	14
3.3 Práce se žáky	15
3.4 Spolupráce s rodiči	17
3.5 Kolektiv učitelů	18
3.6 Organizace s možností spolupráce	19
3.6.1 Pedagogicko-psychologické poradny (PPP).....	19
3.6.2. Speciálně pedagogická centra (SPC)	20
3.6.3 Střediska výchovné péče	20
3.6.4. Orgán sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD)	21
3.6.5. Integrovaný záchranný systém (IZS)	22
4 Vzdělání výchovného poradce	23
5 Předpisy upravující činnost výchovného poradce	24
5.1 Etický kodex.....	24
5.2 Dokumentace.....	24
5.3 Přehled zákonů a vyhlášek.....	25
5.3.1 Zákony.....	25
5.3.2 Vyhlášky.....	25
5.3.3 Metodické pokyny.....	26
6 Shrnutí teoretické části	27
7 Metodologie výzkumu	28
7.1 Výzkumné otázky	28
7.2 Kvalitativní výzkum	28
7.3 Metoda výzkumu – polostrukturovaný rozhovor	29
7.3.1 Strategie rozhovoru podle Hendla (2005)	30
8 Výsledky výzkumu	31

8.1 Charakteristika výzkumného vzorku.....	31
8.1.1 Výchovný poradce ze ZŠ v Moravských Budějovicích.....	31
8.1.2 Mgr. Jarmila Kalábková ze ZŠ Polná	31
8.1.3 Mgr. Andrea Medunová ze ZŠ Demlova z Jihlavy.....	32
8.1.4 Mgr. Věra Votrubová ze ZŠ O. Nedbala z Českých Budějovic	33
8.1.5 PaedDr. Marie Pundová, zástupce ředitelky a výchovná poradkyně pro volbu povolání ze ZŠ Máj II. z Českých Budějovic.....	33
8.1.6 Mgr. Květuše Mrázová ze ZŠ a ZUŠ Bezdrevská 3, České Budějovice	34
8.2 Polostrukturovaný rozhovor – jednotlivé odpovědi výchovných poradců.....	34
8.2.1 Téma / Motivace	35
8.2.2 Náplň práce.....	40
8.2.3 Spolupráce	47
8.2.4 Osobní postoj	54
8.3 Specifika	57
8.3.1 Začátky ve funkci.....	57
8.3.2 Speciální třídy	57
8.3.3 Projekty	59
8.3.4 Další	59
8.4 Shrnutí.....	61
9 Diskuze	64
10 Závěr.....	67
11 Literatura	68
12 Příloha	74

1 Úvod

V současné době se ve školách setkáváme s různými problémy, ať už výchovnými, výukovými či s osobními problémy. Setkáváme se zde totiž se snahou vyhovět požadavku osobnostního přístupu k žákům, protože se školství hlásí nejen k posláním vzdělávat, ale i vychovávat a rozvíjet celou osobnost žáků. Výchovné poradenství je tedy důležitou součástí školního systému, a proto se chci ve své práci zabývat právě touto oblastí.

Výchovný poradce je k dispozici především pro žáky samotné, jeho pomoc však mohou vyhledat i učitele, kteří se potýkají ve své výuce s různými problémy žáků. Zejména pokud si nejsou jisti správným postupem nebo se jejich způsoby řešení jeví jako neúčinné.

Vedle výchovného poradce může na základní škole působit také školní metodik prevence¹ a školní psycholog². Jejich oblast zájmu a práce se velice často prolíná. Může se stát, že výchovný poradce má na svých bedrech vše, protože některé základní školy nemají ustanoveny zmíněné další pozice v oblasti poradenství.

Ráda bych tedy zhodnotila také náročnost vykonávání této funkce na různých základních školách. Zákony a teorie nám řeknou hodně, nejvíce však vypovídá samotná praxe odborníků.

Teoretická část práce má za úkol zmapovat roli školního výchovného poradce ve všech jeho podobách, zaměřím se také na samotnou osobnost člověka vykonávajícího tuto funkci. Další body mé práce zahrnují popis souvisejícího vzdělání a právních předpisů upravujících práci výchovného poradce.

---

¹ „Standardní činnosti školního metodika prevence jsou vymezeny právním předpisem - vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních Školní metodik prevence vykonává činnosti metodické, koordinační, informační a poradenské. O svých činnostech vede písemnou dokumentaci v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů.“ [cit. online 1. prosince 2014]
Dostupný z WWW: < <http://www.zszdikov.cz/skmprevence.htm> >.

² „Jejich práce zahrnuje aktivity spojené s pedagogickým sborem, s jednotlivými učiteli, s třídními učiteli, s žákovskými kolektivy, s jednotlivými žáky a jejich rodiči. Nedílnou součástí této práce je také spolupráce s odborníky v jiných zařízeních, nejčastěji v PPP, SPC, SVP, dále s lékaři, s psychiatry, se sociálními pracovníky, s pracovníky v krizových centrech apod.“
ZAPLETALOVÁ, Jana. Co dělá školní psycholog? Kritická místa profese. *Pedagogika*[online], 2001, roč. LI, č. 5, s.40 [cit. online 23. července 2014]
Dostupný z WWW: < <http://userweb.pdf.cuni.cz/wp/pedagogika/?p=2267> >. ISSN 2336-2189

V praktické části jsem si jako cíl vytyčila zhodnotit a částečně porovnat práci výchovných poradců na různých základních školách. Rozhodla jsem se pro srovnání základních škol v Českých Budějovicích, kde studuji, a na Vysočině, odkud pocházím.

Pomocí kvalitativního výzkumu - polostrukturovaného rozhovoru bych chtěla zjistit, čemu se výchovný poradce ve své praxi nejvíce věnuje, s jakými případy se nejčastěji setkává, s kým spolupracuje apod. V případě, že oslovení výchovní poradci narazili ve své praxi na nějaké neobvyklé problémy, ráda bych znala jejich řešení.

Teoretická část

2 Pojetí současného vzdělávání

Celý vývoj naší společnosti provází různé koncepce vzdělávání, ve kterých se odráží současný politický stav, dobové vědecké poznatky či různé dobové ideologie. Dnešní pojetí vzdělávání se zaměřuje nejen na jeho obsahovou a zároveň i formální stránku, ale také na osobnostní přístup k žákovi. Nedílnou součástí by měly být nejnovější aktualizace vědních poznatků. Tento jev je však v českém školství často uváděn jako nedostatečný.

Koncepce vzdělávání by měla mít vždy určitou strategii a linii, pomocí kterých budou splňovány dané cíle.

2.1 Bílá kniha

Jako zatím poslední vizi v českém školství bych označila tzv. Bílou knihu čili Národní program rozvoje vzdělávání v České republice³, kde jsou obecně uvedeny taktické metody vzdělávací politiky v ČR. Tento program, udávající směr, kterým se naše vzdělávání ubíralo, vyšel v roce 2001, v rámci legislativního procesu byl schválen parlamentem, a tudíž stojí nad RVP⁴.

Obsahem jsou strategie a cíle týkající se předškolního, základního a středního vzdělávání, které se vyjadřují i k různým problémům ve školství a zároveň poskytují určitý návod, jak vzdělávání v ČR zlepšovat. Najdeme zde také různé myšlenky a východiska vztahující se k terciálnímu vzdělávání, kde jsou opět uvedeny cíle či formy vzdělávání. Opomenuto není ani vzdělávání dospělých.

V roce 2009 byla vypracována Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání⁵ a následně prošla Bílá kniha poslední revizí. Tato analýza

---

³ Dostupné z WWW: <<http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>>.

⁴ viz kapitola 2.2

⁵ Dostupné z WWW: <http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/bila-kniha/av_evaluace_bk.pdf>.

odhalila, že spousta cílů zůstala nenaplněna a nebyla realizována ani řada vzdělávacích strategií.

Autoři této analýzy uvádějí, že hlavní překážkou naplnění cílů je jejich příliš obecná formulace. Cíle vzdělávání by tedy měly být formulovány co nejkonkrétněji. Dále vidí částečný problém v tom, že po 8 let od vydání Bílé knihy se v naší vládě vystřídal několik ministrů školství, tudíž se nikdo neseťkal s jednotným názorem na danou problematiku. V neposlední řadě je zde také uvedeno, že postoje pedagogů k implementaci daných strategií nebyly stoprocentní.

2.2 RVP

Konkrétními cíli vzdělávání se zabývají programové dokumenty zvané „Rámcový vzdělávací program“ (RVP)⁶, které vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Tyto dokumenty vznikly jako důsledek kurikulární reformy ve vzdělávání.

Systém RVP, který zároveň stanovuje pravidla pro tvoření Školních vzdělávacích programů (ŠVP) a podporuje převážně komplexní vzdělávání, byl zaveden na základě školského zákona č. 561/2004 Sb.⁷ První schválení RVP pro základní vzdělávání platí k 31. 8. 2005, učít se podle něj začalo 1. 9. 2007. Jeho poslední úprava proběhla v r. 2013.

Každá úroveň či obor vzdělávání⁸ má svůj vlastní RVP, kde jsou zaneseny obsahy, očekávané výstupy či jednotlivá průřezová témata⁹. Celý dokument je prostoupen informacemi o rozvíjení požadované úrovně klíčových kompetencí¹⁰ u žáků.

---

⁶ Na internetu najdeme metodický portál s veškerými informacemi k dané problematice. Dostupný z WWW <<http://www.rvp.cz>>.

⁷ Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>>.

⁸ Přehled jednotlivých RVP dostupný z WWW <<http://www.nuv.cz/cinnosti/kurikulum-vseobecne-a-odborne-vzdelavani-a-evaluace/ramcove-vzdelavaci-programy?lang=1>>.

⁹ „Průřezová témata jsou povinnou součástí základního vzdělávání, jejich rozsah a způsob realizace stanovuje ŠVP. Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků.“ [cit. online 1. prosince 2014] Dostupný z WWW

<<http://www.prurezovatemata.cz/Cojsoupr%C5%AF%C5%99ezov%C3%A1t%C3%A9mata.aspx>>

¹⁰ „Klíčové kompetence jsou evropském rámci pojímány jako kombinace znalostí, dovedností a postojů odpovídajících určitému kontextu a definovány jako kompetence, které všichni potřebují ke svému osobnímu naplnění a rozvoji, aktivnímu občanství, sociálnímu začlenění a pro pracovní život. Během počátečního vzdělávání a odborné přípravy by si měli mladí lidé osvojit klíčové schopnosti na takové úrovni, aby byli připraveni na dospělost, a tyto schopnosti by si měli dále rozvíjet, zachovávat a aktualizovat v rámci celoživotního vzdělávání.“ [cit. online 1. prosince 2014]

Dostupný z WWW <<http://www.nuov.cz/koncepce-kk>>.

Výčet klíčových kompetencí je obecně znám: kompetence komunikativní, občanské, pracovní, sociální a personální, k učení a k řešení problémů.

RVP se zaměřuje na vzdělávací oblasti plošně. Obecně jsou zde uvedeny i informace a podmínky ke vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. I s tímto souvisí práce výchovného poradce, konkrétní činnosti pracovníků (i výchovného poradce) však můžeme najít až v ŠVP, které si školy vytvářejí samy.

2.3 ŠVP

Školní vzdělávací program je povinným dokumentem a každá škola si ho utváří samostatně¹¹. Pedagogičtí pracovníci tak dostávají možnost vytvořit svůj vzdělávací plán s ohledem na podmínky dané školy a jejich žáků.

Při tvoření ŠVP se však vždy musí dodržovat pravidla udávaná RVP, tzn. např. dodržovat předepsaná průřezová témata a převzít očekávané výstupy. Dodržování těchto pravidel kontrolují inspektoři z ČŠI¹².

Můžeme vidět určité rozdíly mezi jednotlivými ŠVP, např. v zeměpise, protože očekávané výstupy se budou vztahovat k určitému regionu, kde se daná ZŠ nachází.

Co se týče výchovného poradce, bývá uveden ve druhé části ŠVP v rámci charakteristiky pedagogické sboru jako jeho člen, jeho oblasti působení pak najdeme ve třetí části ŠVP – Charakteristika ŠVP.

---

¹¹ Některé manuály a metodika pro tvorbu ŠVP dostupné z WWW: <<http://www.nuv.cz/cinnosti/kurikulum-vseobecne-a-odborne-vzdelavani-a-evaluace/ramcove-vzdelavaci-programy/manualy-a-metodika-pro-tvorbu-svp>>.

¹² Webová stránka pro danou problematiku dostupná z WWW: <<http://www.csicr.cz/>>.

3 Role výchovného poradce

Jak napovídá samotný název funkce, člověk se statutem „výchovný poradce“ má především poskytovat poradenské služby. A to nejen žákům a jejich zákonným zástupcům, kolegům, ale také vedení školy. Některé problémy, které se vyskytují v oblasti školství, jednoduše nelze vyřešit bez pomoci odborníka.

Jak uvádí Valentová a kol. *„V odborné rovině je poradenství definováno jako aplikovaná teoretická i praktická disciplína, která vznikla z potřeby pomáhat lidem v obtížných životních situacích, a která se zabývá závažnými lidskými problémy v osobní i interindividuální rovině. Jedná se o zaměřený řízený proces, ve kterém poradce provází duševně zdravé jedince při řešení aktuálního problému, hledání a dosahování osobních cílů či efektivnějšího využívání vlastních možností.“*¹³

3.1 Osobnost výchovného poradce

Dle mého názoru by neměl funkci výchovného poradce zastávat kdokoliv. Jedná se o práci s lidmi, v tomto případě převážně s dětmi, tudíž je vhodné umístit na tuto pozici vhodnou osobu, která se bude vyznačovat vysokou schopností vcítit se do druhých, bude umět dobře komunikovat, působit důvěryhodně a vlídně. Zároveň by to měl být člověk, který si umí dobře zorganizovat čas a je odolný vůči stresu, protože výchovný poradce je zároveň klasickým učitelem. Musí tedy zvládat dvě pozice najednou, což někdy nemusí být jednoduché. V každém případě se jedná o učitele, tedy člověka s vysokoškolským vzděláním, který by měl mít za sebou určitou dobu praxe.

Touto funkcí pověřuje některého z učitelů ředitel školy. Dle Hady Moussové (2002) musí kandidát disponovat potřebnou kvalifikací, přičemž ředitel je povinen posoudit mj. také jeho osobnost. *„Výchovným poradcem by měl být pedagog, který má lidskou i profesionální důvěru a autoritu u kolegů i u žáků, který dokáže svým působením prolamovat školní stereotypy, dokáže stimulovat a aktivizovat.“*¹⁴

---

¹³ VALENTOVÁ, Lidmila a kol. Školní poradenství I. *Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. Tiskárna Nakladatelství Karolinum*, 2013, s. 25-26.

¹⁴ HADJ MOUSSOVÁ, Zuzana. Úvod do speciálního poradenství. *Technická univerzita*, 2002, s. 18.

Při vykonávání této funkce je na místě, aby se tento člověk uměl postarat i sám o sebe. Mám na mysli např. duševní hygienu¹⁵. Jde o to, aby člověk cítil duševní klid a nenechal se strhnout problémy, se kterými se v práci setkává. Pracovní věci by tedy neměly zasahovat do soukromého života, ačkoli mnohokrát se tomu nelze vyhnout. Je tedy třeba zachovat si určitý odstup. V dnešní době se základními pravidly správné psychohygieny zabývá mnoho lidí¹⁶, je možné navštěvovat různé relaxační kurzy apod.

3.2 Úkoly / povinnosti výchovného poradce

Na základních školách se nejčastěji setkáme s působením výchovného poradce v rámci volby povolání. Tedy v případě, kdy se žáci rozhodují, kam bude jejich další studium směřovat. Jeho úkolem je tedy pomoci každému žáku zhodnotit jeho silné a slabé stránky, zájmy, zvážit všechny možnosti a dovednosti. Dále pak nasměruje žáka k nejefektivnějšímu způsobu hledání institucí ve vyšší úrovni vzdělání, v tomto případě v hledání středních škol či učilišť. Avšak jak uvádí Smetáčková (2007), výzkum prokázal, že žáci často svou volbu výchovnému poradci pouze oznamují. Zároveň jeho osobu vnímají jen jako zdroj informací o školách, nikoliv jako člověka, se kterým by chtěli o své volbě radit.

Neméně významnou část činnosti výchovného poradce tvoří žáci s problémy týkající se samotného učení. Jedná se zde nejen o poruchy učení, ale naopak i o žáky, kteří disponují velkým nadáním, tudíž jsou oproti ostatním v učivu o několik kroků napřed. Výchovný poradce musí zhodnotit daný problém a vyhledat odpovídající řešení, tedy navrhnout např. variantu doučování, vhodné kroky při učení se nové látce či v těžších případech i možnost individuálního vzdělávacího plánu.¹⁷

---

¹⁵ „Duševní hygiena neboli psychohygiena je obor, který se zabývá rozvojem a podporou duševního zdraví. Cílem je chránit a upevňovat duševní zdraví a zvyšovat tak odolnost člověka vůči nejrůznějším škodlivým vlivům.“ [cit. online 15. července 2014]

Dostupný z WWW: < <http://hygiena.zdrave.cz/dusevni-hygiena/> >.

¹⁶ Danou problematikou se úspěšně zabývá např. PhDr. Roman Hytych, Ph.D., psycholog a psychoterapeut působící v Brně.

¹⁷ „Individuální vzdělávací plán vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěři speciálně pedagogického vyšetření, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, popřípadě doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře nebo dalšího odborníka, a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka. Za zpracování individuálního vzdělávacího plánu odpovídá ředitel školy. Individuální vzdělávací plán se vypracovává ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem.“ [cit. online 16. července 2014]

Dostupný z WWW: < http://www.pppbruntal.cz/legislativa/vyhlaska_73_2005.html >.

V současnosti se stále častěji můžeme setkávat i s problémy integrace dětí jiných kultur, takže související úkoly nemusí zahrnovat jen případnou jazykovou bariéru, ale také např. prevenci šikany ve třídě aj. Je třeba zmínit, že veškerá činnosti výchovného poradce probíhá vždy bez jakéhokoliv finančního ohodnocení ze strany „klientů“.

Co se týče povinností výchovného poradce, první místo zastává především povinnost informovat. Vždy záleží na aktuální situaci, avšak výchovný poradce musí se svou činností seznámit vedení školy, případně kolegy. Samozřejmostí je kontaktovat zákonné zástupce, protože je třeba jejich informovaného souhlasu¹⁸, aby mohl žák podstoupit např. vyšetření ve spolupracujících organizacích¹⁹. Nedílnou součástí veškeré jeho činnosti je samozřejmě patřičná dokumentace.

V ČR máme zákonem přesně vymezeno, čím se má výchovný poradce zabývat. Je to dáno vyhláškou č. 72/2005 Sb. *O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*²⁰, která byla pozměněna také vyhláškou č. 116/2011 Sb.²¹ Činnost výchovného poradce se zde rozděluje na oblast samotného poradenství, kde se zmiňuje např. začleňování žáků s určitým postižením, a na oblast metodickou a informační, kam spadá např. patřičná dokumentace či komunikace s kolegy. Vyhláška se vztahuje ke školskému zákonu č. 561/2004 Sb. *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*.²²

3.3 Práce se žáky

S působením výchovného poradce se setkáme nejčastěji na základních a středních školách. Mnozí autoři uvádějí, že je více než vhodné, aby k vykonávání této práce patřila samostatná kancelář, která bude disponovat potřebným vybavením (počítač, internet, apod.), a také dostatečným místem pro shromažďování dokumentace. Zároveň by tato místnost měla pro všechny představovat bezpečné místo vzbuzující důvěru, kam si mohou přijít pro radu, kde naleznou potřebnou pomoc.

---

¹⁸ Platný dokument podepsaný účastníkem jakéhokoliv řízení či vyšetření, popř. zákonnými zástupci vyšetřovaného, z něhož vyplývá svolení k vyšetření a nakládání s osobními údaji vyšetřovaného. (pozn. autorky)

¹⁹ Jedná se o pedagogicko-psychologické porady apod. Více v části 2.6 Organizace s možností spolupráce. (pozn. autorky)

²⁰ Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>>.

²¹ Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vvyhlaska-c-116-2011-sb-ktou-se-meni-vyhlaska-c-72-2005-sb>>.

²² Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>>.

Na každé škole se pracuje se žáky různého věku, tudíž by měl výchovný poradce ovládat vývojovou psychologii, aby s nimi komunikoval odpovídajícím způsobem. Dále je třeba zjistit si o žákovi veškeré dostupné informace, které se mohou vztahovat k jeho problému, a to od školního prospěchu až po vztahy v rodině. Každý žák představuje individuální případ, často tedy nelze postupovat podle možných ustálených modelů řešení.

„Poznat dítě a dobře mu porozumět představuje základní předpoklad vzdělávání a výchovy.“²³ Základním pilířem práce výchovného poradce je tedy diagnostika²⁴, která se často provádí podle zavedených a ověřených postupů. „Mezi základní diagnostické metody, které používá výchovný poradce, však nadále patří pozorování, rozhovor, analýza výsledků činnosti dítěte.“²⁵ Z dostupných údajů se prověří a porovná, jak se žák chová v různých situacích, jaké prostředí ho ovlivňuje, kdy se projeví první změny chování apod. Tento způsob se projevil jako nejrychlejší a nejsnazší v otázce určení příčiny daného problému.

V některých případech je třeba spolupracovat s celou třídou, kde se problémový žák nachází. Může se však jednat i o komplexní problém dané třídy. Zde je na místě konzultace s třídním učitelem, který může představovat určitou formu prostředníka v komunikaci se třídou, dále má povědomí o celkovém charakteru třídy a zná neúčinnější formy kontaktu se žáky. Případně může znát i příčinu problému, jen není schopen sám vyhledat správné a účinné řešení. V tomto případě by měl být výchovný poradce obeznámen s psychologickými postupy, jak pracovat se skupinou.

Charakter třídy je v dnešní době nejčastěji označován jako **klima třídy**, které může výchovnému poradci hodně pomoci při diagnostice. Nejedná se však jen o žáky jako jednotlivce, ale také o to, jak spolu pracují, jaké mají mezi sebou vztahy, jaké mají postoje ke vzdělávání či jak velká míra vzájemného respektu ve třídě panuje. Součástí

---

²³ MERTIN, Václav, KREJČOVÁ, Lenka a kol. Výchovné poradenství. 2. přepracované vydání. Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 136.

²⁴ „Termínem "diagnostika" označujeme proces rozpoznávání nějakého jevu. Používá se tedy, když zkoumáme stav určitého předmětu nebo situaci nebo nějaké dění apod. Vždy tedy musíme kromě obecného termínu diagnostika připojit také, do jaké oblasti diagnostický proces směřuje a jaké jevy v něm zkoumáme. Pro naše účely vymezíme použití termínu diagnostika na oblast zkoumání psychických a pedagogických jevů, jejich příčin a souvislostí. Budeme se zabývat diagnostikou používanou v pedagogickém kontextu a pro účely pedagogického použití. Pokud vymezíme diagnostikované jevy ještě přesněji, půjde nám o diagnostiku projevů chování a jejich příčin u žáků tak, jak je může zachytit a zkoumat pedagog - učitel.“ [cit. online 23. července 2014]

Dostupný z WWW: <<http://turbo.cdv.tul.cz/mod/book/view.php?id=3464&chapterid=4477>>.

²⁵ MERTIN, Václav, KREJČOVÁ, Lenka a kol. Výchovné poradenství. 2. přepracované vydání. Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 139.

klimatu třídy jsou i učitelé, jak uvádí Mareš, klima „označuje jevy dlouhodobé, typické pro danou třídu a daného učitele po několik měsíců či let. Jejich tvůrci jsou: žáci celé třídy, skupinky žáků v dané třídě, jednotliví žáci, dále všichni učitelé vyučující v dané třídě a konečně učitelé jako jednotlivci”.²⁶ Vždy je tedy vhodné konzultovat danou situaci s třídním učitelem, který by měl vědět o všech zásadních událostech, které se ve třídě staly. Dobré, ale i špatné klima má vliv na všechny žáky třídy, ačkoliv ho každý z nich může vnímat po svém. Ideální je samozřejmě pracovat s takovou třídou, kde panuje pozitivní klima, protože se žáci cítí dobře a to ovlivňuje jak jejich chování, tak studijní výsledky. Pro odborné zjišťování klimatu ve třídě, popř. i ve škole, lze objednat různé dotazníky a šetření.²⁷

3.4 Spolupráce s rodiči

Rodiče jsou vždy zodpovědní za své děti^{28 29}, ale i škola nese určitý čas odpovědnost za své žáky. Proto dodržuje svou povinnost informovat zákonné zástupce o aktuálním dění. Učitel, tedy i výchovný poradce, pracuje s lidmi po celou dobu a měl by proto tedy být připraven komunikovat nejen se žáky, ale také s rodiči. Komunikace mezi školským zařízením a rodiči žáka probíhá nejčastěji písemnou formou. Může se jednat o informace o prospěchu žáka ve formě vysvědčení, dále pak sdělení pro rodiče v žákovských knížkách, např. termíny třídních schůzek, konání výletu či poznámka. Téměř vždy je jako zpětná vazba vyžadován podpis zákonného zástupce, který potvrzuje, že daná informace je brána na vědomí.

Pokud se však objeví problém, který musí řešit i výchovný poradce, vždy je jednoznačně na místě komunikovat přímo, tzn. hovořit se zákonnými zástupci osobně tváří v tvář. Obecně se předpokládá, že jakékoliv pozvání zákonných zástupců do školy znamená něco negativního. Z tohoto důvodu je třeba, aby se výchovný poradce, popř. učitel, na tuto konfrontaci vhodně připravil. Občas se totiž můžeme setkat s nepříjemnou odezvou ze strany rodičů, protože si nejsou vědomi daného problému u svého dítěte či si ho nechtějí připustit. Pochopitelně chce každý rodič své dítě chránit,

---

²⁶ MAREŠ, Jiří. Sociální klima školní třídy, přehledová studie. Hradec Králové: Lékařská fakulta UK, 1998, s. 11.

²⁷ Dostupný např. z WWW: <<http://casmp.cz/klima.php>>.

²⁸ Práva a povinnosti rodičů. Dostupný z WWW: <<http://www.domavcr.cz/rady-pro-zivot-v-ceske-republice/rodina/vztahy-mezi-rodici-a-detmi>>.

²⁹ Viz příloha č. 1.

proto je vždy třeba mluvit konkrétně a stručně k věci. Pro úspěšné vyřešení problému je vždy potřeba hlavně podpora rodiny, která žákovi vytváří zázemí. A to i v případě, že samotná rodina může být původcem žakových potíží.

V každém případě tedy musíme počítat s tím, že se setkáme s různými reakcemi. Vhodnou přípravou je dostatek argumentů, které budou podloženy písemnými dokumenty. Výchovný poradce i učitel by měli získat především důvěru zákonných zástupců, aby nevznikl předsudek, že škola je nepřítel. I rodiče by si měli uvědomit, že pro vyřešení daného problému je důležitá spolupráce a že nikdo nechce nikoho kritizovat, ale naopak poskytnout pomoc.

3.5 Kolektiv učitelů

Výchovný poradce zůstává učitelem, tudíž se na něj ostatní mohou obracet stále jako na kolegu. Pokud uváží, že nějaký problém nezvládnou svépomocí, mohou si k výchovnému poradci přijít pro radu, případně hledat řešení společně. Nejčastěji probíhá taková spolupráce mezi výchovným poradcem a třídním učitelem, který má přehled o charakterech žáků ve své třídě.

Jako všude jinde i ve škole se můžeme setkat s problémy v pracovním kolektivu. Angažování a pomoc v organizaci např. team buildingu³⁰ můžeme zařadit jako další aktivitu výchovného poradce, pokud není ve škole obsazena pozice školního psychologa. Ačkoli je většina učitelů samostatná, znát své kolegy a vytvořit fungující pracovní prostředí považují za základ efektivních výsledků.

„Součástí informační a metodické činnosti výchovného poradce je také zprostředkování dalšího vzdělávání a metodického vedení ostatních členů pedagogického sboru.“³¹ Může se jednat o zprávy o probíhajících vzdělávacích akcích, o informace k novým pomůckám ve výuce nebo o samotnou organizaci seminářů s různorodou tematikou, např. řešení konfliktů, správné vedení rozhovoru apod. I zde je třeba opět věnovat pozornost správné komunikaci a přátelskému vystupování.

---

³⁰ „Program a metodika sestavování, vytváření a rozvíjení efektivního, úspěšného, dobře komunikujícího a spolupracujícího pracovního nebo sportovního týmu“ [cit. online 9. srpna 2014]

Dostupný z WWW: < <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/teambuilding>>.

³¹ MERTIN, Václav, KREJČOVÁ, Lenka a kol. Výchovné poradenství. 2. přepracované vydání. Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 119.

3.6 Organizace s možností spolupráce

V rámci požadavku na komplexní vzdělání žáků, by měli mít všichni stejné podmínky i možnosti. Občas však může nastat situace, kdy někteří žáci nezvládají učivo či nestíhají dané tempo. V tom případě je pak na místě, abychom pátrali po příčinách, proč tomu tak je. Většinou se daný problém snaží vyřešit třídní učitel, který dále může konzultovat s výchovným poradcem, případně se školním psychologem. Po specifikaci příčiny problému navrhnou vhodné řešení a často se obrací i na různé další spolupracující orgány. „*Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zřizuje Institut pedagogicko-psychologického poradenství, který je metodickým pracovištěm pro celý systém výchovného poradenství.*“³² V současné době tedy existuje řada institucí či organizací, které se specializují na výchovné či vzdělávací potíže.

3.6.1 Pedagogicko-psychologické poradny (PPP)

Ve školství se nejčastěji setkáme se zprávami z pedagogicko-psychologických poraden, kde působí specialisté z oblastí psychologie, pedagogiky či sociálního poradenství. Nabízí bezplatnou možnost nejen odborných konzultací, ale i diagnostiky, která je zaměřena např. na rozvoj žáka, rozpoznání poruch učení, na poruchy vývoje apod. Zároveň poskytují poradenské činnosti k nápravě různých poruch, případně potřebné odborné informace, a to nejen pro rodiče a žáky, ale i pro pedagogické pracovníky a školy.

Tato školská poradenská zařízení nemusí kontaktovat pouze škola, ale i rodiče samotní. PPP vypracuje každému klientovi zprávu, kde uvádí rozbor daného problému a případně postup, jak ho řešit. „*V současné době veškeré zprávy z PPP dostávají do rukou rodiče, resp. zákonní zástupci a záleží na jejich rozhodnutí, zda je předají do školy.*“³³ Pokud rodiče udělí souhlas, aby byla zpráva předána výchovnému poradci, resp. školskému zařízení, měla by být brána v potaz všemi zúčastněnými. Představuje totiž doporučení, jak nejlépe umožnit danému žákovi úspěšně zvládat učivo.

---

³² PEŠOVÁ, Ilona, ŠAMALÍK, Miroslav. Poradenská psychologie pro děti a mládež. Grada Publishing, 2006, s. 11.

³³ MERTIN, Václav, KREJČOVÁ, Lenka a kol. Výchovné poradenství. 2. přepracované vydání. Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 299.

3.6.2. Speciálně pedagogická centra (SPC)

Speciálně pedagogická centra se zaměřují na jedince se zdravotním postižením. Podle druhů zdravotního postižení se také mohou členit, např. centra pro jedince s poruchou sluchu, zraku, s tělesným postižením, s mentálním postižením apod.

Jak uvádí Mertin, Krejčová a kol. (2013), orientují se nejčastěji na práci s předškolními dětmi, dále pak na jedince s vážným postižením, jejichž věk se nejčastěji pohybuje mezi 3 – 19 lety. Díky svému postižení nemohou docházet do školy, tudíž jim SPC poskytují potřebnou podporu. Jejich činnost se však může týkat také integrace postižených dětí do školských zařízení.

SPC poskytují konzultace, poradenství, diagnostiku, ale také různé terapie, opět nejen pro rodiče s dětmi, ale také pro pedagogické pracovníky. Dále stimulují pomocí různých programů své klienty se zdravotním či jiným postižením k dalšímu vzdělávání, aby měli všichni možnost kariérního růstu. Organizují také různorodé programy pro děti, které jsou integrovány do klasických škol, vypracovávají různé posudky a zabývají se také prevencí rizikového chování.

3.6.3 Střediska výchovné péče

„Středisko výchovné péče pro děti a mládež (dále SVP) je specifické, státem podporované školské zařízení poskytující preventivně výchovnou péči. Ve spolupráci s odborem sociální péče se zaměřuje na mládež mravně ohroženou a narušenou.“³⁴ Práce SVP se tedy orientuje převážně na poruchy chování, ale i na předcházení jejich vzniku. Jedná se o poruchy u dětí ve věku od 3 let, max. do 26 let.

Podle Mertina, Krejčové a kol. (2013) nalezneme služby SVP nejčastěji ve 3 odděleních: 1) ambulantní – po různých vyšetřeních týkajících se poruch chování a sociálního vývoje nastává spolupráce se SVP, která je ve všech případech podložena žádostí zákonných zástupců klienta. Jsou zde vypracovávány různorodé programy, od individuálních až po programy pro celé skupiny či školní třídy. Jedná se tedy o poradenskou a terapeutickou činnost zaměřenou na negativní jevy v chování, např. šikana.

---

³⁴ OPEKAROVÁ, Olga. Kapitoly z výchovného poradenství. Školní poradenské služby. Druhé, upravené a doplněné vydání. *Univerzita Jana Amose Komenského Praha*, 2010, s. 39.

2) internátní – zde se jedná obyčejně o osmitýdenní pobyt klienta s poruchou chování, jehož věk se pohybuje od 6 do 18 let. V některých případech mohou mít klienti za sebou i menší trestné činy. Od zákonných zástupců je vyžadováno částečné uhrazení této služby a zároveň velká dávka aktivní spolupráce, protože je tento pobyt založen na dobrovolnosti. Během tohoto pobytu je klient vzděláván v SVP.

3) stacionární oddělení – méně frekventované oddělení, které se liší od předchozího pouze tím rozdílem, že klient se v SVP zdržuje jen část dne. Jelikož není přítomen ve své škole, dostává zde v tuto dobu zde i vzdělání.

Vždy je třeba se snažit, aby byl žákův návrat do „reality“ co nejjednodušší, proto musíme dbát na jeho pocity. O situaci by mělo být informováno jeho okolí, učitel, případně i celá třída.

3.6.4. Orgán sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD)

Narůstajícím počtem problémů zejména v rodinách dnešních dětí se zabývá Orgán sociálně právní ochrany dítěte³⁵, lidově nazýván jako „sociálka“. Rodiče se mohou na tento orgán obrátit sami, avšak častěji bývá kontaktován školou. Jedná se o případy, kdy se objeví podezření na vážné nesrovnalosti v rodině žáka, podezření na týrání či pokud zákonní zástupci odmítají komunikovat a spolupracovat se školským zařízením. OSPOD vyšle sociálního pracovníka (sociální pracovníci), který začne daný případ vyšetřovat. K tomu náleží patřičná dokumentace. Pracovník OSPOD dále zprostředkovává kontakt se soudními orgány a pomáhá se všemi okolnostmi, které k tomu náleží, např. kompletaci návrhu k soudu apod.³⁶

OSPOD tedy pracuje často s nefungujícími rodinami, kdy dítěti není poskytována odpovídající péče a jeho výchova může být ohrožena. „*V této souvislosti se hovoří o tzv. sanaci rodin, to znamená, že se sociální pracovníci primárně snaží hledat cestu, jak zajistit fungování rodiny.*“³⁷ K závažnějším případům může být povolán i

---

³⁵ „odbor péče o děti a mládež příslušného pověřeného městského úřadu. Tento orgán má mimo jiné zastupovat zájmy dítěte v řízeních, v nichž se rozhoduje o nezletilých dětech (např. komu bude dítě svěřeno do výchovy, jaké bude výživné, jak bude upraven styk rodičů s dětmi).“ [cit. online 20. srpna 2014]

Dostupný z WWW: < <http://www.ospod.info/>>.

³⁶ Informační portál dostupný z WWW: < <http://www.ospod.cz>>

³⁷ MERTIN, Václav, KREJČOVÁ, Lenka a kol. Výchovné poradenství. 2. přepracované vydání. Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 305.

kurátor pro děti a mládež³⁸, který dané rodiny sleduje a kooperuje s nimi. V krajních situacích (týrání, alkohol, drogy apod.) je dále kontaktován soud či Policie ČR.

3.6.5. Integrovaný záchranný systém (IZS)

Škola může spolupracovat i s policií ČR, hasičským záchranným sborem či záchrannou službou. Ačkoli zmínka o jejich přítomnosti ve škole vyvolává negativní představy, nemusí se vždy jednat o situace, kdy jsou žáci vystaveni nebezpečí. Tyto orgány se podílí na různých preventivních programech či výchovných seminářích. Existuje možnost zorganizovat exkurzi přímo na jejich pracoviště nebo se do školských zařízení dostaví někteří pracovníci IZS osobně, mj. např. k ukázce, jak správně poskytnout první pomoc.

---

³⁸ Podrobný popis funkce kurátora dle zákona 359/1999 Sb. Dostupný z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7290/Funkce_kuratora.pdf>.

4 Vzdělání výchovného poradce

Funkce výchovného poradce je obsazována vždy z řad učitelů. Jedná se tedy o vysokoškolsky vzdělaného jedince, který má min. jednoletou praxi ve školství a další určující předpoklady, jako např. výborné komunikační schopnosti, důvěryhodnost apod. Aby daný učitel mohl plně zastávat post výchovného poradce, musí absolvovat doplňující vzdělání podle vyhlášky MŠMT č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků³⁹.

Adept na post výchovného poradce musí k této funkci získat osvědčení, a to úspěšným zakončením vzdělávacího kurzu, který splňuje standard Studia pro výchovné poradce.⁴⁰ Kurz je zaměřen především na praktické dovednosti, kterým předchází hlubší studium psychologie – vývojové, sociální, poradenské apod.⁴¹ Je nutno naučit se správně diagnostikovat a orientovat se o oblasti poradenství. Dále se v takovém kurzu nacvičuje, jak správně komunikovat s rodiči a dětmi, a setkáme se i se správnými metodami psychohygieny. Často se konají i návštěvy poradenských zařízení, jako např. PPP, SPC či SVP.

Podle Mertina, Krejčové a kol. (2013) se Studium pro výchovného poradce odehrává na různých katedrách vysokých škol a ze zákona trvá 250 hodin. Studující jsou přímo i nepřímo vyučováni 220 hodin a na stážích stráví dalších 30 hodin. Kurz pak zakončí obhajobou závěrečné práce a složením závěrečné zkoušky. Komise pak absolventovi udělí patřičné osvědčení. Doporučuje se využít možností dalšího vzdělávání i mimo povinné kurzy. Vždy je však na místě ověřit si platnou akreditaci MŠMT.

---

³⁹ Plné znění dostupné z WWW <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-317-2005-sb>>.

⁴⁰ Specializační studium výchovného poradenství PedFUK.

Dostupné z WWW <<http://www.ssvp.wz.cz/>>.

⁴¹ Syllabus kurzu dostupný z WWW <<http://psychologie.ff.cuni.cz/kurzy/vychporad.doc>>.

5 Předpisy upravující činnost výchovného poradce

V celé teoretické části mé diplomové práce uvádím různé zákony a vyhlášky, které souvisí s činností výchovného poradce. Všechny tyto závazné právní dokumenty hovoří o právech a povinnostech člověka, který má vykonávat práci, jejímž hlavním předmětem je výchovné poradenství. Jedná se o poměrně velkou oblast působení, proto se k této pozici vztahuje hned několik těchto právních předpisů. Zároveň je výchovný poradce povinen vést určitou dokumentaci a dodržovat i Etický kodex.

5.1 Etický kodex

Při práci s lidmi je vždy nutností dodržovat etické zásady. Výchovný poradce musí pracovat objektivně a bez předsudků. Dále pak chránit zájmy klienta a stavět je vždy na první místo. Základní pilíř spolupráce výchovného poradce s klientem tvoří důvěra, tudíž by se klient měl vždy cítit bezpečně. V bezpečí musí být zpravidla i veškeré informace, které se k projednávanému případu vztahují. Do dokumentace smí nahlížet pouze klienti, případně zákonní zástupci.

Důležitým faktorem je také osobní postoj výchovného poradce. V případě, že se bude cítit silně ovlivněn okolnostmi nebo mu bude v efektivitě práce bránit jeho přesvědčení, případně náboženství, měl by případ předat jinému odborníkovi. Je třeba dbát na kvalitu poskytovaných služeb, tudíž si takový pracovník musí být v každé situaci jistý sám sebou.

Jasná pravidla, jak se má výchovný poradce chovat při výkonu své funkce, udává Etický kodex, který byl vydán Asociací výchovných poradců v roce 2008.⁴²

5.2 Dokumentace

Stejně jako se na začátku školního roku vytváří plány výuky, osnovy apod., svůj plán činnosti má i výchovný poradce. Je v něm zaneseno časové rozmezí jednotlivých činností, zároveň i jejich plnění. Dalo by se tedy říci, že si výchovný poradce tvoří svou vlastní osnovu.

---

⁴² Plné znění dostupné z WWW <<http://www.asociacevp.cz/index.php?akce=5>>.

Svou činnost musí výchovný poradce také evidovat. Jak uvádí Mertin, Krejčová a kol. (2013), jedná se o stručné záznamy např. toho, co bylo řešeno v rámci spolupráce školy a rodičů, jakými problémy se zabýval výchovný poradce při práci se žáky, apod. V první řadě se musí zakládat veškeré souhlasy od zákonných zástupců, které se týkají služeb výchovného poradce žákům. Evidovány jsou dále také informace o integrovaných žácích, o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami a v neposlední řadě by si výchovný poradce měl vést záznamy i o všech konzultacích. V jeho agendě by měly být dostupné také údaje o jeho sebehodnocení.

Veškerou dokumentaci svých činností by měl výchovný poradce vést svědomitě a obezřetně. Informace, které se v ní nacházejí, jsou důvěrné, tudíž k nahlédnutí pouze na požádání pověřených osob.

5.3 Přehled zákonů a vyhlášek

5.3.1 Zákony:

- č. 561/2004 Sb. - *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*⁴³
- č. 563/2004 Sb. – *Zákon o pedagogických pracovnících*⁴⁴
- č. 359/1999 Sb. – *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*⁴⁵

5.3.2 Vyhlášky:

- č. 72/2005 Sb. – *vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*, která byla pozměněna také vyhláškou č. 116/2011 Sb.⁴⁶
- č. 317/2005 Sb. - *vyhláška o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*⁴⁷
- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., *o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků*⁴⁸

---

⁴³ Dostupný z WWW: < <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>>.

⁴⁴ Dostupný z WWW: < <http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>>.

⁴⁵ Dostupný z WWW: < <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>>.

⁴⁶ Dostupný z WWW: < <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>>.

⁴⁷ Dostupný z WWW: < <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-317-2005-sb>>.

⁴⁸ Dostupný z WWW: < <http://www.msmt.cz/ministerstvo/narizeni-vlady-c-75-2005-sb-ze-dne-26-ledna-2005-2>>.

5.3.3 Metodické pokyny:

- Metodický pokyn č.j. 10 194/2002-14 *k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví*⁴⁹
- Metodický pokyn MŠMT č.j. 14 514/2000-51 *k prevenci sociálně patologických jevů dětí a mládeže*⁵⁰
- Metodický pokyn MŠMT č.j. 28 275/2000-22 *k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení*⁵¹
- Sdělení MŠMT ČR č.j. 30 895/99-26 *o stanovení míry přímé vyučovací povinnosti výchovných poradců*

---

⁴⁹ Dostupný z WWW: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-jednotnemu-postupu-pri-uvolnovani-a-omlouvani-zaku-z-vyucovani-prevenci-a-postihu-zaskolactvi-predkladaci-zprava-a-text-pokynu>>.

⁵⁰ Dostupný z WWW: < http://www.msmt.cz/file/7253_1_1/download/>.

⁵¹ Dostupný z WWW: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-sikanovani>>.

6 Shrnutí teoretické části

Podle odborných zdrojů musí mít člověk vykonávající činnost výchovného poradce odpovídající vzdělání, kterého je možno dosáhnout několika formami. V dnešní době je kromě klasického studijního oboru možno pro získání osvědčení účastnit se různých kurzů.

Konkrétní činnosti výchovného poradce jsou dány zákonem, konkrétně jsou pak zahrnuty a popsány ve Školních vzdělávacích programech, tudíž se určité detaily mohou na jednotlivých základních školách lišit. Základ však zůstává stejný. Výchovný poradce se tedy zabývá hlavně kariérovým poradenstvím, prací s nadanými dětmi či prací s handicapovanými dětmi. Poskytuje rady a pomoc také všem žákům, kteří mají výchovné a vzdělávací problémy, vypracovává individuální vzdělávací plány a zabývá se také integrací dětí jiných kultur. Všechny problémy by měl umět správně diagnostikovat a najít odpovídající řešení.

Jeho komunikace se však netýká jenom dětí, ale i dospělých, a to jak zákonných zástupců žáků, tak kolegů pedagogů. Kolegům poskytují výchovní poradci různé rady ohledně práce s problémovými žáky, nebo např. jak pracovat na dobrém klimatu třídy. V rámci různých výchovných i vzdělávacích problémů je nutno kontaktovat rodiče žáků, s nimiž se dané situace musí řešit.

Často se problémy řeší nejen s rodiči, ale také s různými organizacemi, jako je např. pedagogicko-psychologická poradna, OSPOD, Speciální pedagogické centrum či Středisko výchovné péče. Výchovný poradce spolupracuje většinou také s metodikem prevence, v ideálních případech pak také se školním psychologem.

Ve všech případech by měl být výchovný poradce objektivní a musí dodržovat etický kodex, aby nikdo nepřišel k újmě a aby nikoho nijak neohrozil.

Praktická část

7 Metodologie výzkumu

Cílem mého výzkumu je co nejpřesněji popsat práci a zkušenosti výchovných poradců na jednotlivých základních školách. Jelikož je nezbytná má osobní účast, mohu sledovat i charakteristické osobnostní rysy jednotlivých výchovných poradců.

7.1 Výzkumné otázky

- Jaká je náplň pracovního dne u konkrétního výchovného poradce?
- Jaké jsou nejčastější problémy, kterým se v rámci výchovného poradenství věnuje?
- S jakým nejbizarnějším či nejnáročnějším případem se setkal?
- Jak by se dala charakterizovat spolupráce výchovného poradce s rodiči?
- Jak vypadá spolupráce s ostatními pedagogy? (nabídky ke studiu, supervize, zpětná vazba, ...)
- S jakými organizacemi nejčastěji kooperuje a jaké s nimi má zkušenosti?
- Jaká úskalí či problematické oblasti vidí ve vykonávání své práce? (komunikace se zákonnými zástupci, s kolegy či problémy žáků)

7.2 Kvalitativní výzkum

Vzhledem k povaze cíle výzkumu (co nejpřesněji popsat práci a zkušenosti) jsem si zvolila kvalitativní přístup. „*Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace.*“⁵² U takového výzkumu se tedy nejedná o sebrání velkého vzorku dat a následné hledání statisticky významných vztahů, nýbrž o hlubší porozumění problému či zkoumané skutečnosti v početně omezeném vzorku.

---

⁵² STRAUSS, Anselm, CORBINOVÁ, Juliet. Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie. *Albert*, 1999. s. 10.

„*Neexistuje jediný obecně uznávaný způsob jak vymezit nebo dělat kvalitativní výzkum.*“⁵³ Zpravidla se však jedná o různé výzkumné metody (pozorování, texty, interview, videozáznamy, ...), které se týkají omezeného počtu jedinců. Je zde tedy jistota, že obdržím od všech dotazovaných jejich odpovědi. Zároveň je u kvalitativního výzkumu největší pravděpodobnost porozumění zkušenostem výchovných poradců. Jako velkou výhodu bych označila také jeho určitou originalitu.

Dalšími výhodami kvalitativního výzkumu jsou podle Hendla (2005) získání detailnějšího vhledu při zkoumání, možnost studování daných procesů přímo v jejich přirozeném prostředí či možnost navrhování různých teorií. Najdeme zde však také nevýhody, jako např. těžší formulace teorií a testování hypotéz, výzkumník může lehce ovlivnit výsledky či průběh výzkumu a celkově je kvalitativní výzkum časově náročný.

Jelikož se zde jedná o osobní kontakt se zkoumanými jedinci, je nutné, aby měl výzkumník určité slušné vystupování, dobré komunikační schopnosti, aby uměl naslouchat, ale také udržet si odstup a objektivní názor na věc.

7.3 Metoda výzkumu – polostrukturovaný rozhovor

Rozhovor čili interview považují za ideální metodu, jak provádět výzkum. Člověk je v přímém osobním kontaktu s dotazovaným, může sledovat jeho reakce, mimiku a řeč celého těla. Standardně existují 3 druhy rozhovoru – strukturovaný⁵⁴, nestrukturovaný⁵⁵ a jejich kombinace, tedy polostrukturovaný.

U polostrukturovaného rozhovoru nejsou pevně dána všechna pravidla, tudíž si ho výzkumník může uzpůsobit podle sebe. Jedná se o to, že jednotlivé otázky v rozhovoru se mohou vztahovat pouze k určitým okruhům a nemusí být striktně kladeny všem tázaným stejně. Dále jde např. o možnost ptát se u každého dotazovaného na otázky v jiném pořadí či nastavit jednotlivé části rozhovoru individuálně. Hlubšího porozumění problému dosáhneme také doplňujícími otázkami, které nám pomohou lépe pochopit a následně i vyjádřit odpovědi a názory dotazovaných. „*Výhodou*

---

⁵³ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Vyd. 1. *Portál*, 2005, s. 49.

⁵⁴ „*Strukturované interview znamená, že otázky a alternativy odpovědí jsou pevně dány. Takové interview je vlastně ústním dotazníkem.*“

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 1. vydání. *Paído*, 2000, s. 111.

⁵⁵ „*není předem určena struktura rozhovoru, znění ani pořadí otázek, výzkumník se nesnaží získat stejnou informaci od každé dotazované osoby*“ [cit. online 27. března 2015]

Dostupné z WWW < <http://www.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/jerabek3/k9/9-1-3.htm>>.

polostrukturovaného interview je především to, že dokáže eliminovat nevýhody obou zbývajících variant metody interview (nestrukturovaného a plně strukturovaného) a vytěžit současně maximum jejich výhod.“⁵⁶

Mioviský (2006) dále uvádí, že tento typ výzkumu nemá téměř žádnou negativní stránku. Snad jen časovou náročnost a nutnost eliminace podstatných informací pro správnou interpretaci.

7.3.1 Strategie rozhovoru podle Hendla (2005)

Před samotným rozhovorem si výzkumník musí ujasnit, s jakým cílem bude svůj výzkum provádět a na ten se pak koncentrovat. Plně informován by měl být i dotazovaný. Zároveň si musí být tázající i jistý sám sebou, tedy svými komunikačními dovednostmi i schopností udržet si osobní odstup od dotazovaného. Není tím však myšleno, aby se vzdal jakékoliv empatie. Přátelský přístup je vždy na místě. Před rozhovorem by si výzkumník měl zajistit písemný souhlas dotazovaných s dalším využitím jejich odpovědí.

Samotné otázky by pak měly být promyšlené tak, aby se co nejlépe dosáhlo kýženého výsledku. Výzkumník by měl umět také improvizovat, a to zejména v případě nutnosti pokládat doplňující otázky či upravovat otázky v průběhu rozhovoru. Autor uvádí celkem 6 typů otázek⁵⁷, které se vztahují např. ke zkušenostem dotazovaného, k jeho znalostem, pocitům či názorům. Tyto otázky by měly být kladeny v určitém pořadí, např. od věcí z přítomnosti k věcem z budoucnosti a minulosti. Pořadí však nemusí být přesně stanoveno. Vždy by ale mělo platit takové pravidlo, že otázky mají být otevřené, jasné, srozumitelné a neutrální.

Celý rozhovor by neměl trvat moc dlouho, aby nebyl únavný, a to pro obě strany. Důležitá je také zpětná vazba, rovněž pro obě strany. I dotazovaný by měl vidět, že ho výzkumník poslouchá a rozumí jeho odpovědím a názorům. Na konci rozhovoru by pak nemělo tempo výzkumníka upadat, protože i při loučení je možnost dozvědět se důležité informace.

Autor ve své publikaci uvádí i několik zásad pro správnost vedení rozhovoru.⁵⁸

---

⁵⁶ MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. *Grada Publishing*, 2006, s. 161.

⁵⁷ viz Příloha 2

⁵⁸ viz Příloha 3

8 Výsledky výzkumu

8.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Pro svou diplomovou práci jsem se rozhodla oslovit celkem 6 výchovných poradců – 3 z Vysočiny, odkud pocházím, a 3 z Českých Budějovic, kde studuji.

Oslovila jsem asi 10 základních škol v Českých Budějovicích a asi 6 škol na Vysočině prostřednictvím e-mailu, mnoho výchovných poradců mi však vůbec neodpovědělo. Asi jen od dvou lidí jsem obdržela zamítavou odpověď s důvodem nedostatku času. S hledáním vhodných respondentů jsem skončila ve chvíli, kdy jsem již měla požadovaný počet rozhovorů.

8.1.1 Výchovný poradce ze ZŠ v Moravských Budějovicích

Výchovný poradce ZŠ v Moravských Budějovicích, která má více než stoletou tradici a čítá asi 400 žáků, si nepřál být jmenován, říkejme mu tedy např. pan Novák. Pan Novák je muž středního věku s vystudovanou aprobací Matematika a Občanská výchova a tyto předměty také vyučuje po celou dobu své dlouholeté praxe.

Funkce výchovného poradce se ujal na žádost tamního ředitele základní školy, a vykonával ji zprvu bez dalšího vzdělání. Po 1. inspekci mu bylo doporučeno, aby si výchovné poradenství dostudoval, takže nastoupil na dálkové studium Masarykovy univerzity v Brně a již několik let je plně aprobovaným ve všech jeho činnostech a funkcích.

Práce výchovného poradce mu zabere asi dvě hodiny týdně, záleží na situacích, které se zrovna naskytou. Pan Novák tyto činnosti hodnotí jako zajímavé a pestré, obzvláště třeba kariérní poradenství, kdy žákům pomáhá s dalším uplatněním, nebo pak práci s nadanými dětmi.

8.1.2 Mgr. Jarmila Kalábková ze ZŠ Polná

Jako druhou v pořadí jsem oslovila paní Mgr. Jarmilu Kalábkovou ze ZŠ v Polné, kde jsem já sama absolvovala základní vzdělání. V současné době má ZŠ Polná

620 žáků a je rozdělena na 2 budovy. Aprobace paní Mgr. Kalábkové, která disponuje nedávno završenou třicetiletou praxí, jsou Německý jazyk, Český jazyk, Občanská výchova a vyučuje také Volbu povolání, která je zahrnuta v Pracovních činnostech.

Již 6 let vykonává funkci metodika prevence, k čemuž se dostala na základě e-learningového kurzu týkajícího se volby povolání, a zároveň letos převzala také funkci výchovného poradce po kolegyni, která odešla do důchodu. Výchovnou poradkyní je tedy krátce, ale má bohaté zkušenosti. Jako metodik prevence totiž velmi často řešila problémy společně s předchozí výchovnou poradkyní, které zůstala ještě dodnes jedna hodina týdně, pracuje ještě v důchodu. Paní Mgr. Kalábková je za tuto skutečnost vděčná, protože může konzultovat problematičtější věci.

Celkově tak má 19 hodin klasického úvazku a 3 hodiny na funkci výchovného poradce. Jelikož se snaží vycházet vstříc rodičům, kterým nevyhovují její konzultační hodiny, přizpůsobí se jejich časovým možnostem, a tudíž se to navýší. Zároveň jsou pak období náročnější, např. agenda hned na začátku školního roku, a období klidnější. Obecně však všechny své funkce vidí velice pozitivně.

8.1.3 Mgr. Andrea Medunová ze ZŠ Demlova z Jihlavy

V Jihlavě mi rozhovor pro mou diplomovou práci velice ochotně poskytla paní Mgr. Andrea Medunová, která působí jako výchovná poradkyně a vyučuje Matematiku a Zeměpis na základní škole Demlova čítající celkem 450 žáků. V současné době vykonává také funkci metodika prevence místo kolegyně, která je na mateřské dovolené. V loňském roce vyučovala také Rodinnou výchovu, Výchovu ke zdraví nebo Volbu povolání. Volba povolání byla vyučována v rámci Pracovních činností, letos je to součástí předmětu Občanská výchova.

Na této ZŠ působila paní Mgr. Medunová asi druhým rokem, když na základě nabídky tamního pana ředitele absolvovala vzdělání týkající se výchovného poradenství. Podobně jako u jiných oslovených kolegů to bylo dálkově na Masarykově univerzitě v Brně. Funkci pak začala oficiálně vykonávat až po návratu z mateřské dovolené.

Vzhledem k počtu žáků na ZŠ Demlova má z úvazku minus 3 hodiny. Hodinu a půl má úřední hodiny 1x týdně, avšak nejlépe po telefonické domluvě. Ze své osobní zkušenosti mohu říci, že je paní Mgr. Medunová velmi vstřícná ohledně hledání

společného vhodného termínu na schůzku. Podle jejích vlastních slov: „Když ostatní potřebují (např. i kolegové), tak pomůže.“ Žáci ji samozřejmě navštěvují i o přestávkách apod. Jsou období, kdy se práci VP věnuje i 10 hodin týdně, ale bývají to spíše výjimky, když se musí něco řešit. Práce ji naplňuje, ačkoli je občas nesnadná a vyčerpávající.

8.1.4 Mgr. Věra Votrubová ze ZŠ O. Nedbala z Českých Budějovic

V Českých Budějovicích jsem jako první navštívila paní Mgr. Věru Votrubovou, která učí na ZŠ O. Nedbala Český jazyk a Dějepis. Tuto ZŠ, která disponuje opravdu velkým areálem a od roku 2005 je sloučena s bývalou školou E. Destinové, navštěvuje více než 800 žáků.

Paní Mgr. Věra Votrubová vykonává činnost výchovného poradce celkem už 20 let. Před 15 lety zahájila při praxi výchovného poradce také studium. Tuto funkci přijala také na popud bývalého ředitele, který měl určitou představu o osobě výchovného poradce, a právě ona se mu tam velice hodila. I podle vlastních slov má totiž velice dobré vztahy se žáky.

Z klasického úvazku jí tak bylo ubráno 5 hodin, ačkoli stejně jako u většiny ostatních výchovných poradců se této činnosti věnuje i 8-10 hodin. Opět záleží na aktuálních věcech, které jsou potřeba vyřešit. I když je funkce výchovného poradce náročná na psychiku, paní Mgr. Votrubová ji vykonává ráda.

8.1.5 PaedDr. Marie Pundová, zástupce ředitelky a výchovná poradkyně pro volbu povolání ze ZŠ Máj II. z Českých Budějovic

Další rozhovor v Českých Budějovicích jsem vedla s paní PaedDr. Marií Pundovou, která vykonává hned několik funkcí najednou. Kromě vyučování předmětů Občanská výchova, Zdravotní a osobnostní výchova a Výchova ke zdraví zastává také post zástupkyně ředitelky, metodika prevence a také výchovného poradce. Její původní aprobace je Občanská výchova, Dějepis a Rodinná výchova, absolvovala také rekvalifikaci na Německý jazyk. ZŠ Máj II. navštěvuje 441 žáků a škola je zapojena v různých projektech.

Ačkoli paní PaedDr. Marie Pundová nemá vystudované výchovné poradenství na fakultě, absolvovala řadu školení, ze kterých má také řadu osvědčení v oblasti

výchovného poradenství, práce s dětmi či v oblasti prevence, kterou dělá již od roku 1978. Funkce výchovného poradce jí byla přidělena.

Na ZŠ Máj II. byl výchovné poradkyni snížen úvazek o 2 hodiny. Co se týče celkového času stráveného činností výchovného poradce, paní PaedDr. Marie Pundová takovou dobu neodhadla, protože má stále dveře otevřené. A to doslova. Svou práci hodnotí kladně a vždy klade na první místo zájmy dětí, aby se cítily dobře. Neopomíjí ale fakt, že její práce vyžaduje samozřejmě zodpovědnost a angažovanost.

8.1.6 Mgr. Květuše Mrázová ze ZŠ a ZUŠ Bezdrevská 3, České Budějovice

Paní Mgr. Květuše Mrázová, kterou jsem navštívila na ZŠ Vltava v Českých Budějovicích, je již rok a půl v důchodu, přesto stále pracuje jako výchovná poradkyně a učitelka Matematiky a Pracovních činností. Na této ZŠ, kde paní Mgr. Mrázová působí již 35 let, je téměř 800 žáků.

Co se týče výchovného poradenství, to vystudovala na Karlově univerzitě dálkově při práci. Pro tuto funkci byla vtipována ze strany vedení. Velkou výhodou vidí právě ve své aprobaci na Pracovní činnosti, protože se jí děti více otvírají a hovoří s ní o všem možném, při běžné práci, kdy se nejedná o klasickou hodinu. Děti tak mají větší tendenci se svěřit či si popovídat o tom, co se jim právě honí hlavou.

Pracovní úvazek má paní Mgr. Mrázová zkrácený o 4 hodiny, ale na samotnou práci jako výchovná poradkyně potřebuje daleko více času. Velice často je na pracovišti do večera, protože se různé výchovné komise konají až v odpoledních hodinách, jelikož se snaží přizpůsobit času rodičů. Podle jejího názoru by každý učitel měl svou práci dělat s láskou a dětem se obětovat, ačkoli je to práce náročná.

8.2 Polostrukturovaný rozhovor – jednotlivé odpovědi výchovných poradců

V této kapitole uvedu výsledky rozhovorů podle toho, jak byly otázky seřazeny. Kurzívou uvádím přímé citace výchovných poradců, kteří až na jednoho souhlasili s uvedením svého jména v mé diplomové práci.

Pro přehlednost jednotlivých výpovědí jsem se rozhodla označit každého výchovného poradce písmenem. Tedy:

- A) výchovný poradce z Moravských Budějovic
- B) Mgr. Jarmila Kalábková z Polné (650 žáků)
- C) Mgr. Andrea Medunová z Jihlavy (450 žáků)
- D) Mgr. Věra Votrubová z ČB (více než 800 žáků)
- E) PaedDr. Marie Pundová z ČB (441 žáků)
- F) Mgr. Květuše Mrázová z ČB (téměř 800 žáků)

8.2.1 Téma / Motivace

- **Jaké to je být výchovným poradcem?**

Všichni respondenti mají v oboru učitelství několikaletou praxi, tudíž to jsou již zkušení pedagogové. Mimo klasickou výuku zastávají ještě post výchovného poradce. V rámci této funkce se tak mnohdy dostávají do situací, které by jako běžní pedagogové nejspíše nemuseli řešit. Ačkoli o problémech jednotlivých žáků ví zpravidla celý pedagogický sbor, detailně se jimi zabývají právě výchovní poradci.

Fakt, že práce výchovného poradce je zajímavá, zmínili dva respondenti. Výchovný poradce A přímo odpověděl: *: Být výchovným poradcem je zajímavá práce, protože se dostáváte do kontaktu s celou řadou mladých lidí a musíte řešit celou řadu problémů spojených s výchovným procesem, takže je to pestré a zajímavé.*

V podstatě totožně odpověděla i paní Mgr. Votrubová (D), která to ještě trochu rozvinula: *Je to zase něco jiného než být učitelem, vyžaduje to určitou dávku empatie, aby člověk měl přístup k těm dětem, schopnost nějakým způsobem posoudit ten jejich problém, pomoci jim.* V této pozici se nelze řídit jen „podle tabulek“, člověk se musí umět vcítit do žáka a podle toho s ním jednat. Totéž platí i u rodičů a kolegů. Není divu, že je hledání vhodného řešení mnohdy náročné.

Náročnost hned na úvod zmínila paní Mgr. Medunová (C) a upozornila hlavně na stránku psychiky: *Psychicky, protože přibývá dětí z problémových rodin, neúplných rodin a hledají náhradu tady ve škole. Myslím pomoc, protože jim doma nedokážou pomoci.*

Přímou ukázkou časové náročnosti práce výchovného poradce je zkušenost paní Mgr. Mrázové (F), která občas zůstává ve škole až do večera. Snaží se přizpůsobit rodičům, kteří mají mnohdy čas až v pozdních odpoledních hodinách: *Já bych řekla, že je to opravdu velice náročná práce. Je to práce dennodenní. Nedá se říct, že by nebyla,*

protože těch problémových dětí neustále přibývá. Takže opravdu je to zajímavá práce, ale velice náročná psychicky i časově. Protože výchovné komise apod. se odehrávají po vyučování a většina rodičů má čas až třeba od 16.00 hod.

Ačkoli má každý výchovný poradce zkrácený úvazek o několik hodin, tyto „volné“ hodiny jim často nestačí k tomu, aby stihli vše, co je potřeba.

Časovou náročnost uvedla i paní Mgr. Kalábková (**B**), která je výchovnou poradkyní podle jejích slov teprve krátce. Tuto pozici zastává už téměř rok a má možnost spolupracovat se svou předchůdkyní, tudíž si myslím, že již v této oblasti není žádný „nováček“.

Již dříve se vedení rozhodovalo o rozdělení jednotlivých funkcí: *Výchovný poradce se má starat především o ty poradenské problémy, tzn. problémy především vzdělávacího charakteru, žáků s IVP a částečně taky těch žáků, kteří mají výchovné problémy.* Paní Mgr. Kalábková tehdy dostala na starost volbu povolání. *Takže jsem nějakou dobu dělala jenom volbu povolání no a od letošního roku mám na starosti celé výchovné poradenství.*

Paní PaedDr. Pundová (**E**), která je zkušeným výchovným poradcem již řadu let, práci výchovného poradce označila za zodpovědnou a celé to shrnula: *Výchovný poradce musí řešit řadu problémů na škole, s dětmi, s rodiči i tedy ve vztahu k dalším orgánům a organizacím, takže je to funkce velice náročná, nicméně velmi zajímavá, protože pedagog, který se dostane do téhle oblasti činnosti a je to dlouholetý závazek.*

VP	Zajímavost	Náročnost		Zodpovědnost
		časová	psychická	
A	X			
B		X		
C			X	
D	X		X	
E	X			X
F	X	X	X	

▪ **Jak se stalo, že jste se stal/a výchovným poradcem?**

Z rozhovorů vyplývá, že všem osloveným bylo místo výchovného poradce nabídnuto ze strany vedení školy, protože svou osobnostní a svým vztahem k dětem museli určitě zaujmout. Všichni nabídku přijali.

Výchovní poradci **A**, **B** a **C** studovali Výchovné poradenství dálkově v Brně, výchovné poradkyně **D** a **F** studovaly dálkově na Karlově univerzitě. Výchovná poradkyně **E** sice nemá vystudováno na fakultě, ale k práci je více než kompetentní: *Mám tedy řadu osvědčení, které jsem absolvovala nejen v oblasti prevence, v oblasti výchovného poradenství, ale i řadu školení v oblasti práce s dětmi z minorit, protože u nás takové žáky máme. To znamená, že jsem absolvovala školení Mosty, které bylo celorepublikové. Řadu věcí, které je třeba k té práci mít.*

VP	MU Brno	UK Praha	Kurzy
A	X		
B	X		
C	X		
D		X	
E			X
F		X	

▪ **Jak byste svou funkci charakterizoval(a)?**

Nejstručněji svou funkci charakterizoval výchovný poradce **A**, který ji označil za pestrou, zajímavou a náročnou. Osobně si myslím, že tato tři slova to docela přesně vystihují, protože to opravdu není nic jednoduchého. Výchovný poradce se musí umět orientovat hned v několika oblastech pedagogiky a psychologie, v administrativě apod. Zároveň se tato práce právě svou různorodostí jeví jako velmi zajímavá.

Z pohledu výchovné poradkyně **B** je zásadní, aby byla dostupná každému, kdo to bude potřebovat: *Je to člověk, který musí být k dispozici jak kolegům, kteří za ním přicházejí s řadou problémů, tak rodičům, kteří se přicházejí poradit, tak žákům. Takže stále je co probírat, co projednávat. Samozřejmě je pravda, že je období, které je co se týká práce náročnější. Také výchovná poradkyně C vnímá důležitost toho, být k dispozici. Jako další aspekty uvádí, že sama práce má přínos i pro ni – baví ji a naplňuje: *Práce s dětmi mě baví a mám pocit, že jim pomáhám. Já výchovné**

poradenství neberu tak, že tady mám někoho napravovat, ale že jsem tady pro ty děti a pro kolegy.

Výchovná poradkyně **D** zde mimo jiné zmínila i náročnost dokumentace, protože administrativy je opravdu mnoho, ať už vedení kartotéky, pomoc s přihláškami na střední školy či materiály o aktuálních kurzech pro kolegy: *Člověk musí mít pořád na zřeteli, že má spoustu papírů, spoustu dokladů, které má si nějakým způsobem uchovávat.* S tím souvisí i zodpovědnost, čímž svou funkci charakterizovala výchovná poradkyně **E**. V základu stejně, avšak jinak to formulovala výchovná poradkyně **F**: *Je to každodenní práce a soustavná práce.*

VP	Být k dispozici	Administrativa	Soustavnost	Zajímavost	Zodpovědnost	Náročnost
A				X	X	
B	X	X				X
C	X					X
D		X		X		
E				X	X	
F	X		X			X

▪ **Co všechno obnáší práce výchovného poradce?**

Co se týče obsahu práce, je toho opravdu mnoho. Snad všichni oslovení se zmiňovali především o tom, že množství práce není rovnoměrné. Mluvili o jednotlivých obdobích, kdy některé jsou náročnější více, některé méně. Samozřejmě nejvíce práce je hned na začátku školního roku. *Vlastně pro všechny žáky se vzdělávacími potřebami, kteří mají doporučení od PPP, děláme IVP a na tom začátku školního roku je třeba včas pohlídat, aby byla všechna vyšetření shromážděna. To je náročné jak pro nás, tak PPP má v té době největší nápor.* Pro výchovnou poradkyni **B** je to opravdu hektické, protože ta čísla se musí hlásit na ministerstvo a musí se odevzdávat.

Velice obdobně hovořila o září také výchovná poradkyně **F**: *Září je takové hektické období, kdy v září požádají rodiče o IVP, já musím vydat správné rozhodnutí, že tedy mohou. Všechno prostě zařídit a dohlédnout na to, aby byl ten IVP vypracován, aby to všichni měli v pořádku. Dále se v září ještě dělá kartotéka problémových a*

integrovaných žáků, abychom měli přehled, kolik jich máme, kdo a jaké má poruchy. Paní F také připravuje veškeré náplně třídnických hodin a k tomu potřebné materiály.

Dále jde během školního roku o průběžnou diagnostiku třídního klimatu a hodně o individuální problémy. Pak také o jednotlivá období, jako jsou návštěvy zástupců středních škol na podzim, pomoc při vyplňování přihlášek nejprve na umělecké školy, později také na všechny ostatní střední školy. Během celého roku pak přibývají různá další vyšetření a databáze žáků se různě obměňuje nebo doplňuje. Velkou část práce tvoří také kariérové poradenství v 8. a 9. ročnících, vždy asi jedno pololetí.

Na ZŠ Máj II. tvoří paní PaedDr. Pundová (E) spolu se speciálním pedagogem také individuální výchovné plány. Pro přesnost jsem ji požádala o vysvětlení: *Máme vytipované ty problémové děti a s nimi tedy pracujeme i individuálně. Takže tam, kde má ten žák problém, tak si ho vytáhneme z hodiny a pracuje s ním ten speciální pedagog individuálně. Aby třeba nerušil v té hodině, protože třeba nezvládá rychle a potřebuje péči zvláštní, takovou osobní. Jedná se o děti s různými výchovnými problémy či např. s ADHD. Někdy spolupracují i s diagnostickým ústavem.*

Výchovní poradci A a C se shodovali s výstižnou výpovědí výchovné poradkyně D: *Práce výchovného poradce je tedy nejenom o pomoci s výchovnými problémy, se vzdělávacími problémy, ale je tam i individuální poradenství při volbě povolání a jsou tam sociálně-patologické jevy. Samozřejmě pomoc ostatním učitelům, seznamování s určitými novými vyhláškami atd.*

VP	Spolupráce s organizacemi	Poruchy učení	Administrativa Kartotéka Tvorba IVP	Rady kolegům	Práce s problémovými a nadanými dětmi
A	X	X	X	X	X
B	X	X	X		X
C	X		X	X	X
D	X	X	X		X
E	X	X	X		X
F	X	X	X		X

8.2.2 Náplň práce

- **Kolik hodin týdně Vám činnost VP zabere? Jaké předměty vyučujete?**

Každému výchovnému poradci zabere jeho činnost rozdílnou dobu, záleží na konkrétním období školního roku a také na množství problémů a situací, které mají právě „na stole“.

Respondent **A** vzhledem k jeho aprobaci Matematika / Občanská výchova tento údaj zprůměroval: *Jde o to, jaký týden to je a kolik se nahromadí těch situací, které jako VP musím řešit, ale musím říct, že průměrně jsou to tak 2 hodiny týdně.*

A Matematiku má jako svou aprobaci spolu se Zeměpisem i výchovná poradkyně **C**: *Některý týden nic a některý týden třeba 10 hodin. Záleží, jestli se něco řeší, když je třeba kázeňský problém, výchovný problém nebo je výchovná komise nebo se píše na magistrát přestupková komise.*

Také výchovná poradkyně **F** vystudovala Matematiku: *Třeba ten leden/únor, když se dělají přihlášky, je těch hodin daleko víc. Takže ono kdyby se to rozpočítalo, tak v průměru je toho daleko víc. Když máme výchovnou komisi a jsme tu jen 2 hodiny na výchovné komisi, tak už to naběhne. A kde je pak ta ostatní práce. Jako druhý obor má Pracovní činnosti, o kterých říká, že je to výborná doba na seznámení s dětmi. Samy se jí otvírají při manuální práci a hovoří o různých problémech, aniž by to ona sama iniciovala.*

Výchovná poradkyně **D** s aprobací Český jazyk / Dějepis uvedla také hrubý průměr: *Těch 5 hodin z úvazku určitě a leckdy ve svém volném čase musím dávat dohromady třeba zprávy s nějakými vyučujícími, takže bych řekla kolem 7-8 hodin týdně tomu věnuji.*

Český jazyk má v aprobaci také výchovná poradkyně **B**: *Kdybych to měla nasčítat, tak ty 4-5hod týdně určitě ta práce vezme. Ačkoli má stanovené konzultační hodiny, vše je na základě dohody, což znamená, že se stejně jako její kolegové snaží vyjít vstříc volnému času rodičů. Její další aprobací jsou Německý jazyk a Občanská výchova + volba povolání v rámci Pracovních činností.*

Trojí aprobaci má také výchovná poradkyně **E**, a to Občanskou výchovu, Dějepis a Rodinnou výchovu. Zároveň absolvovala také rekvalifikaci z německého jazyka, ale ten v současnosti pouze doplňuje. Konkrétní čísla v rozhovoru neuváděla, avšak i v jejím případě je to podmíněno momentálním stavem věcí.

VP	Matematika	Občanská výchova	Dějepis	Zeměpis	ČJ	NJ	Prac. činnosti	Rodinná výchova
A	X	X						
B		X			X	X		
C	X			X				
D			X		X			
E		X	X			X		X
F	X						X	

▪ **Jaká je tedy náplň Vašeho běžného dne?**

Hlavní náplní dne všech oslovených je učení podle rozvrhu. V dalším čase se zabývají nepřímou pedagogickou činností a prací spojenou s výchovným poradenstvím, jak ve zkratce uvedl výchovný poradce **A**: *Kromě toho, že se zabývám problémy z pozice výchovného poradce, tak hlavně učím, to znamená, že náplň mého dne je dána rozvrhem hodin.*

Výchovná poradkyně **B** na tuto otázku odpověděla s jistou dávkou humoru: *Klasika. Buďto učím nebo opravuji nebo řeším.* Uvedla také, že čas tráví také upravováním svých výukových materiálů tak, aby odpovídaly požadavkům dnešní doby.

Odučím si svoje hodiny + nějaká administrativní činnosti spojená s VP, popř. když se něco děje, tak 1-2 hodiny třeba v ředitelně s nějakým žákem za přítomnosti pana ředitele, protože my hodně spolupracujeme. To je náplň dne výchovné poradkyně **C**, která mívá také sezení s rodiči problémových žáků asi 2x do měsíce.

Téměř úplně stejně to má každý den výchovná poradkyně **D**, která ještě specifikovala konkrétní náplň běžného dne výchovného poradce: *Náplň běžného dne je ta, že za mnou chodí učitelé a přináší mi různé zprávy třeba do těch poradenských středisek, kontaktuji se s OSPODem, volám do PPP, SPC, domlouvám si návštěvu s rodiči, přichází za mnou děti stran volby povolání...*

Případné rady žákům a učení podle rozvrhu tvoří náplň dne výchovné poradkyně **E**, která se mimo jiné zabývá hodně primární prevencí. Pro primární prevenci používá lehce netradiční formu: *Mám na škole několik „peer aktivistů“.* *To jsou vrstevníci a já je připravuji od září vždy do konce kalendářního roku a dělám s nimi hodiny, jak by to mělo vypadat. Oni pak jdou sami do 5. tříd a do školní družiny jakoby hrát si.*

Ani výchovná poradkyně **F** nemá náplň běžného dne jinou. Ve volných hodinách si dokonce tvoří vlastní pomůcky na geometrii, což musí také zabrat dost času, jak jsem měla možnost na vlastní oči vidět. Co se týče každodenní četnosti řešení různých věcí, uvedla: *Já mám pondělí a úterý volnější, takže už když jdu do školy, tak mě někdo z kolegů odchytne a začneme řešit. Někdy mě odchytnou až když jdu na oběd a u oběda probereme, co je potřeba. Takže nedá se říct, prostě podle potřeby.*

VP	Učení dle rozvrhu	Činnost VP	Domluva s rodiči	Primární prevence
A	X	X		
B	X	X	X	
C	X	X		
D	X	X	X	
E	X	X		
F	X	X		X

▪ **Jaké problémy nejčastěji řešíte?**

Stručný, ale výstižný výčet udala výchovná poradkyně **F**: *Nekázeň, záškoláctví, nenošení učebních pomůcek a teď se hodně objevuje to vulgární chování.* Hodně se také zmiňovala o problémech, které souvisí s neúplnými rodinami, ale neoznačovala bych je jako nejčastější. Během rozhovoru formulovala také skutečnost, se kterou se setkává při své profesi čím dál častěji: *2/3 dětí jsou závislé na technice.* Což naprosto chápu, dnešní doba je dobou digitalizace, takže obzvláště děti jsou v neustálém kontaktu s moderní technikou. Nejhorší je fakt, že slepě věří virtuálním světům, což může mít někdy až katastrofální následky v realitě.

Záškoláctví jako nejčastější problém uvedl také výchovný poradce **A**: *Nejčastěji na naší škole jsou to problémy s docházkou.* Častou absenci řeší také výchovná poradkyně **D** a zároveň dodává: *Řešíme často problémy kázeňské různého druhu – vyrušování, hyperaktivita v těch hodinách, nesoustředěnost, neschopnost se samostatně učit.*

Stejný údaj – záškoláctví - zařadila mezi nejčastější také výchovná poradkyně **C**, která to však ještě trochu specifikovala a zabředla ještě do další oblasti: *Záškoláctví hodně, ale není to klasické záškoláctví, ale takové to kontrolování omluvenek, když mají*

rodiče tendence ty děti krýt apod. No a potom kázeňské problémy, např. bych řekla, že roste agresivita mezi dětmi. Jsou k sobě sprostí, vulgární, mají úplně posunuté hranice, co se týče vzájemného chování.

Se svou mnohaletou praxí má problémy zmapované také výchovná poradkyně E, která má však bohaté zkušenosti s prevencí: *Máme vytipované děti, nejvíc je to asi ta hyperaktivita, ale i výchovné problémy. Potom tedy je to ne záškoláctví, ale neomluvené hodiny, kdy rodiče neplní úkoly, tak, jak jsou jim ze zákona uloženy a neomlouvají žáka podle zákona.*

Ani výchovná poradkyně B se řešení záškoláctví nevyhne, avšak není to nejčastější problém, jedná se o pokus tak 1x-2x do roka. Na rozdíl od ostatních respondentů se však potýkala s jinými problémy: *Jednu dobu byl frekventovaným problémem vandalismus, takové to ničení školního majetku – obité lavice, vyražené či vyvrácené dveře, něco rozbitého. V našem rozhovoru zmínila také tu a tam šikanu, které se snaží předejít různými preventivními programy. Naprosto s ní souhlasím v tom, že tam je potom hodně těžké se zorientovat a vyšetřit to, co je šikana a co někdo jen nadsazuje a považuje za šikanu. Ale vždycky je dobré se tím zabývat hned od začátku. Opravdu si ty informace ověřovat a zjišťovat. V podobném duchu se totiž vyjádřila i výchovná poradkyně F: *Ono totiž to slovo šikana je dneska strašně moc zprofanované. Holky se pohádají a je to šikana. Dneska se pohádají a rodiče to hned hlásí jako šikanu a holky jsou za dva dny nejlepší kamarádky. Opravdu by se s tím slovem šikana mělo trochu opatrně. A jak se o tom hovoří, tak většina těch lidí to bere jako všechno. Samozřejmě i ona řeší jakékoliv náznaky ihned.**

Co se týče šikany, konkrétní případ nevedl nikdo, jen se o ní oslovení výchovní poradci zmiňovali ve smyslu různých náznaků.

VP	Nekázeň	Záškoláctví	Vulgární chování	Vandalismus
A		X		
B		X		X
C	X	X	X	
D	X	X		
E	X	X		
F		X	X	

▪ **S jakým nejbizarnějším případem jste se setkal(a)?**

Mým záměrem bylo prostřednictvím této otázky získat informaci o něčem zvláštním, o nějakém případě, který se netýká běžných problémů. Zajímalo mě, jestli se vůbec některý z oslovených respondentů setkal s nějakou kuriózní situací.

Bez téměř jakéhokoli přemýšlení odpověděla výchovná poradkyně **B**, že dle jejího názoru jsou bizarním případem tzv. „opičí matky“. *To jsou takové ty, co by opravdu za to dítě i dýchali, ale v podstatě mu tím ubližují. To dítě je jednak od nich „naočkované“, že může všechno říct, není ochotno pak přijmout jakoukoliv kritiku. Když doma neslyší dobré slovo na toho učitele, spíše jako takové to hanlivé, tak to dítě tento přístup používá i ve škole. Ta maminka si pak opravdu neuvědomuje, že tím ubližuje tomu dítěti.* Mínila tím maminky, které vymáhají pro své děti veškeré výhody a neuvědomují si, že brání svému dítěti v rozletu. Co se týče maminek, vzpomněla si na jistý takový kuriózní případ, kdy dávali mamince na vědomí, že její syn kouří: *A maminka mi řekla: „No vždyť já vím, my si spolu doma zapálíme, tak proč to řešíte.“* Ohledně kouření se pak setkala s holčičkou, která rozdávala cigarety a důtku třídního učitele si podepsala sama.

Na jednu stranu chápu, že rodiče vidí své děti jen v nejlepším světle, což je dobře. Na stranu druhou je třeba zachovávat si určitou objektivitu.

Výchovné poradkyně **D** a **E** nezaznamenaly za dobu svého působení žádný extrémní případ, vyjmenovaly však problémy sociálně slabých rodin či nevychované a neukázněné děti. Podobně se vyjádřila také výchovná poradkyně **F**, která si však vzpomněla na jeden případ, kdy se přímo ve škole opilo několik žáků o přestávce. *Kluk slavil patnáctiny, do školy přinesl lahev alkoholu, takže jsme tu řešili asi 5-6 opilých dětí. O přestávce si připily na ty narozeniny a připily si trochu moc.*

S opilým žákem 9. třídy se setkala také výchovná poradkyně **C**: *Klučina nosil batoh politý od vína, takže jsme řešili i takové to popíjení a to opravdu byl kluk, jako dítě ulice. Ve škole nepil, ale přišel napitý. Dokonce jsme tu měli policii a hrozili jsme záchrankou. Zároveň se ale také zmínila, že: Poslední dva roky řešíme sebepoškození. Že ty holčiny, většinou tedy holčiny, mají návod z internetu a z okolí, že problémy se dají řešit takhle. Dřív mi to přišlo jako rarita, ale dneska, když vidím holku s dlouhými rukávy nebo rukavicemi, tak už jsem prostě podezřívavá.* Tento problém řeší s rodiči a s psychiatrem, respektive nabádá rodiče na spolupráci s lékařem, protože už to pak

přesahuje její kompetence. V hlavě to však nosí stále, protože to není zanedbatelná věc, která by se vyřešila během momentu.

Velice mě překvapil výchovný poradce **A**, protože jsem vůbec nečekala, že by se mi dostalo nějaké podobné odpovědi. Popravdě jsem očekávala například nějaké problémy s drogami, ale v tomto rozhovoru jsem se dozvěděla o něčem úplně jiném. *Měli jsme třeba problém se znásilněním, tak samozřejmě kontaktujeme OSPOD, kontaktujeme se s právníkem, který nám vlastně pomůže a sdělí, jak postupovat v těchto situacích, které jsou takové ty nestandardní. Stejně tak už jsem měl co dočinění s kurátorem, se kterým jsem řešil kleptomanii jednoho žáka. Prostě kradl, nevěděli jsme si s tím rady.*

VP	Chování rodičů	Sebepoškozování	Alkohol / Cigarety	Znásilnění	Krádež	Nic extrémního
A				X	X	
B	X		X			
C		X	X			
D	X					X
E						X
F			X			

▪ **Co Vás za celou dobu Vaší praxe opravdu překvapilo?**

Práce pedagoga a výchovného poradce je nejen složitá, ale také rozsáhlá. Pokud člověk vykonává několik funkcí najednou a zároveň má již několikaletou praxi, mohl by někdo říci, že už ho vlastně nemůže vůbec nic překvapit. Já jsem se zajímala právě o to, jestli oslovené výchovné poradce něco zaskočilo.

Výchovná poradkyně **D** hbitě odpověděla: *Překvapuje mě, jak někteří rodiče vnímají svoje děti, jak je vnímají jako osobnosti, které jsou schopné dosáhnout vynikajících výsledků a neuvědomují si třeba, že tomu dítěti spíše škodí, že mu prokazují medvědí službu, že ho neustále omlouvají, že neustále se snaží zveličovat jeho dovednost, schopnosti. Taková ta nesoudnost rodičů.* Naprosto s ní souhlasím, protože každé dítě by mělo mít možnost se realizovat a mělo by si vyzkoušet chybovat a znát veškeré následky svého jednání. A tím nemyslím jen otázku prospěchu, ale celkového bytí.

V podstatě opačnou věc uvedla výchovná poradkyně **F**: *Co mě překvapuje v poslední době, to je nezájem některých rodičů o to, jak se to dítě chová, jaké má známky apod. To mě zaráží, že nemají zájem ani snahu. V první řadě by měli mít zájem oni, my bychom měli být až na druhém místě.* Vyjádřila také svůj názor na neúplné rodiny a jejich vliv na dítě.

Během rozhovoru se však v rámci této otázky rozpovídala také o humorné situaci se zápisovým lístkem, který si mají děti pečlivě hlídat a v pořádku odevzdat. Jeden žák si ho opravdu hlídal, ale nepřála mu příroda: *Přišel kluk a říká: „Paní učitelko, já mám velký problém. Já jsem nesl ten zápisový lístek a ono zrovna pršelo a neměl jsem deštník.“ Tak mu ten lístek zmoknul. Vzal ho tedy domů a chtěl ho usušit žehličkou. A ten tisk se mu nalepil na tu žehličku. Zápisový lístek zůstal obtisknutý na té žehličce a jemu zůstal prázdný zmuchlaný papír.*

Problémy v dnešních rodinách překvapují také výchovnou poradkyni **C**, která se v jisté míře shoduje se svými kolegy: *Mě překvapuje čím dál tím více, že běžná rodina už je rarita. A to, že se někdo chce učit, tak je hloupý a trapný, a že se prostě obrací ty hodnoty.* Stav rodiny má určitě veliký vliv na psychiku dítěte, od čehož se pak odráží jeho chování, a pokud je rodina nefunkční, nastává mnohdy problém. Vzniká tím občas požadavek na velkou samostatnost dítěte, které to vzhledem ke svému věku není schopno zvládnout, např. v případě neúplné rodiny, kdy žije s dítětem pouze matka, která má dvě zaměstnání, aby mohla své dítě finančně zabezpečit. Často tak chybí čas strávený s dítětem za účelem výchovy a dítě se tak snaží vykompenzovat si to jinde. Nejen ve škole, ale potom také v různých partách, kdy se názorově může dostat někam úplně jinam a mění se tak i jeho pohled na svět.

V pozitivním duchu překvapení se vyjadřovala výchovná poradkyně **B**: *Já mám radši ty pozitivní překvapení, spíše takové ty odezvy, kdy děti přijdou a dokážou nám říct, v čem jsme jim pomohli, poradili a v čem oni uspěli. Máme spoustu šikovných žáků, kteří jsou známí a někam to dotáhli.* Vždy je velmi potěšující, když je něčí práce oceněna, obzvláště v případě předávání zkušeností a vědomostí. Když se pak učitel zpětně dozvídá, že jeho práce dala základ pro další úspěchy lidí, musí to být výborný pocit.

Výchovnou poradkyni **E** nic zvláštního nepřekvapilo, nevzpomněla si na nic zvláštního, co by ji zaskočilo. Ani výchovného poradce **A** nepřekvapilo nic, avšak jako odpověď na tuto otázku shrnul svou životní filozofii: *Nepřekvapilo mě v podstatě nic.*

Naopak se potvrdilo to, jak žiju já celý život, takže nejdále se dojde s pravdou. Jakákoliv lež, byť sebemenší, se prostě provalí, ať to trvá týden, den, měsíc, rok. Prostě potvrdilo se mi to, jak žiji. Nejlépe je mluvit pravdu, řešit problémy zpříma, i když jsou nepříjemné. Takovou filozofii by mělo v dnešní době razit více lidí ...

VP	Nesoudnost rodičů	Nezájem rodičů	Nárůst neúplných rodin	Odezvy žáků	Nic zvláštního
A					X
B				X	
C			X		
D	X				
E					X
F	X	X	X		

8.2.3 Spolupráce

Celá škola kooperuje s řadou organizací, které jí pomáhají ve výchově a vzdělávání dětí. Proto jsem své otázky směřovala také k této oblasti, protože každý si tu spolupráci může představovat jinak, ačkoli většina organizací je totožná pro všechny školy. Každý má také samozřejmě různé možnosti pro realizaci jakékoli kooperace.

▪ **Spolupracujete hlavně s dětmi, jakým způsobem k Vám hledají „cestu“?**

Díky této otázce jsem chtěla zjistit, jak to ve skutečnosti funguje, jestli žák přijde přímo do kabinetu, když má nějaký problém nebo jestli se svěřuje ještě jinak.

Ví, že z pozice výchovného poradce mám jednak určené hodiny, kdy mě mohou navštívit, to znamená, to jsou takové ty oficiální, ale nijak na to nehledím. Tzn. v době přestávek, mezi výukou, v obědové pauze, v pauze po vyučování, kdykoliv, když má kdokoliv jakýkoliv problém, tak může přijít a společně se to snažíme nějakým způsobem řešit. Takhle mi odpověděl výchovný poradce **A**, který je tedy k dispozici stále.

Ani jeho kolegyně na tom však nejsou jinak. Výchovné poradkyně **B**, **C** a **D** v rozhovoru uvedly, že mají nástěnku, kde žáci najdou potřebné informace. K výchovné poradkyni **D** mají děti velkou důvěru, proto k ní chodí přímo v doprovodu třídního učitele. Osobně si myslím, že každý člověk, který vykonává tuto práci, musí být

důvěryhodný a je také ve většině případů vybrán vedením právě pro jeho vztah se žáky.

Dále se poskytují také informace prostřednictvím internetových stránek. Jak ale uvedla výchovná poradkyně **B**: *E-mailová korespondence se nastavit nepodařila. Spíše se tedy promítlo to, že je to postavené na osobní důvěře, že děti najdou tu cestu ke mně nebo zprostředkovaně přes třídního učitele nebo přes učitele, kterému důvěřují.*

S respondenty jsem hovořila také o schránce důvěry, kterou jsem třeba zahlédla na chodbě, ale většinou se nijak zvlášť neosvědčila. Výchovná poradkyně **C** přímo řekla: *Máme dole nástěnku, kde je i schránka důvěry. Je tam vzkaz 1-2 za rok, ale většinou fungují tak, že když potřebují, tak sem přijdou.*

Schránka důvěry nefunguje ani na pracovišti výchovné poradkyně **F**, která s dětmi komunikuje spíše v rámci vyučovaného předmětu Pracovní činnosti: *Já mám výhodu, že mám ty Pracovní činnosti a učím je na celém druhém stupni, takže ty děti znám a ony při té práci řeknou ledacos. Takže my si pracujeme a oni začnou povídat a povídáme si. Dozví se pak ledacos, než kdyby měli přijít. Když přijdou, tak už je to takové násilné, ale oni prostě přijdou při té práci a obvykle si povídáme. Není to klasická hodina, ale ty děti se uvolní a jsou jiné.*

Také výchovná poradkyně **E** má před svým kabinetem schránku důvěry, které jsem si všimla prakticky ihned. Stejně jako u ostatních oslovených, mají i u ní děti dveře vždy otevřené. Nečekala bych však, že to na ZŠ Máj II. funguje doslovně. Opravdu mě udivilo a zároveň velmi mile překvapilo, že po celou dobu našeho rozhovoru zůstaly dveře kabinetu dokořán. *Ty dveře mám otevřeny celý den, pokud neučím. A děti ke mně mohou přijít kdykoliv a s jakýmkoliv problémem. S dětmi mám dobrý vztah a děti tu mají dveře otevřené jak v oblasti prevence, tak v oblasti výchovného poradenství, tak v oblasti toho kariérového poradenství.*

Všem dětem jsou samozřejmě vždy k dispozici všichni oslovení výchovní poradci, avšak každý se k tomu staví po svém. Když se vyskytne jakýkoliv problém, ihned se řeší za jakýchkoliv podmínek. Všichni také praktikují určité preventivní programy, takže se snaží problémům předcházet.

VP	Osobní kontakt	Schránka důvěry	Ve výuce
A	X		
B	X		
C	X	X	
D	X		
E	X	X	
F	X	X	X

▪ **Co se týče spolupráce s rodiči / zákonnými zástupci, jak vypadá?**

Jak kdy. Jsou rodiče, kteří chtějí a mají zájem, ale jsou rodiče a bohužel těch přibývá, kteří zájem nemají. A s takovými rodiči to pak pracovat nejde. Celkem přesně vystihla výchovná poradkyně F. Názory oslovených respondentů se kloní na obě strany.

Výchovný poradce A to nastínil přímo: *Největší problém spolupráce s rodiči spočívá v tom, že většina rodičů se vůbec o své děti nezajímá. Tzn. největší problém je dostat je vůbec do školy.*

Naopak výchovná poradkyně D se vyjádřila pozitivně: *Spolupráce s rodiči je z 90% dobrá, ale jak říkám, někdy ta nesoudnost a neschopnost vyhodnotit. Spolupráce s rodiči je velmi důležitá, ale bohužel jsou to často oni, kdo kladou různé překážky na cestě k vyřešení problému. Někdy prostě nejsou rodiče schopni přijmout ani tu nejmenší konstruktivní kritiku a posoudit situaci objektivně.*

Jednotlivé formy spolupráce s rodiči pak vyjmenovala výchovná poradkyně E: *Jednak prostřednictvím schůzek, jednak když jsou konzultační odpoledne, jednak tu máme na škole zástupce jednotlivých tříd, kteří jsou v rámci rodičovského sdružení, setkávají se. Pak pracujeme s rodiči individuálně, děláme dny otevřených dveří 4x do roka, aby se mohli podívat, jak děti pracují. S rodiči se setkáváme také v rámci toho výchovného poradenství k volbě povolání.*

Se zástupci tříd pracuje i výchovná poradkyně C spolu s panem ředitelem. *Setkávají se s nimi ještě před rodičovským sdružením, když je potřeba jim něco sdělit apod. Pak se vidám s rodiči vycházejících žáků v pololetí ohledně volby povolání, přihlášky, další postupy, jak to bude probíhat, přijímací řízení ... A pak víceméně s rodiči až při nějakém problému, takže osobně volám nebo kontakt potom jako pozvání už do ředitelny. Když se však vyskytne problém, rodiče spolupracují.*

Výchovná poradkyně **B** komunikuje s rodiči často telefonicky i prostřednictvím elektronické pošty, kterou si pravidelně kontroluje. Domlouvá se tak na termínech schůzek, protože její konzultační hodiny často rodičům nevyhovují a ona jim chce vyjít vstříc. Nesetkává se však vždy jen s ideálním přístupem: *Problém nastává pak s rodiči, kteří nedokážou pochopit, že se to nedá vyřešit o přestávce, že tedy několik minut nestačí, případně mám dozor apod. Je to příliš krátká doba, abychom něco probrali.* Vzhledem k událostem ve Žďáře nad Sázavou, kdy do školy vnikla úplně cizí žena⁵⁹, se musela zpřísnit bezpečnostní opatření vstupu do budov školy i v Polné. Rodiče tak musí akceptovat pravidla schůzek, která jsou jim určena.

VP	Nezájem rodičů	Dobrá	V pořádku
A	X		
B		X	X
C	X	X	
D			X
E			X
F	X		X

▪ **Jak celkově vnímáte informovanost dětí i rodičů o Vašem působení?**

Z vlastní zkušenosti vím, že ne všichni se orientují v činnosti výchovného poradce, takže jsem zařadila otázku, kterou jsem se snažila rozpoznat, jak to vnímají samotní „aktéři“.

Kladně a v pořádku hodnotí informovanost o jejich působení výchovné poradkyně **D** a **E**. V podobném duchu se vyjádřila i výchovná poradkyně **F**: *S dětmi nemáme problém si povídat o všem a rodiče? To záleží.*

Výchovná poradkyně **C** si je jistá, že žáci 2. stupně ví, kde sídlí a kam za ní mohou přijít. Nejistotu vyjádřila v souvislosti se žáky z 1. stupně, ale v tom ohledu, že si malé děti nemusí uvědomovat význam a náplň její činnosti. A co se týče rodičů: *Myslím si, že rodiče to povědomí mají, protože mě kontaktují i rodiče těch nižších ročníků, zavolají nebo napíší e-mail.*

⁵⁹ Psychicky labilní žena vnikla do budovy střední školy ve Žďáře nad Sázavou a pobodala studentku. Další student, který chtěl spolužačce pomoci, bohužel zemřel na následky bodných zranění. (pozn. autorky)

*Já myslím, že se jim snažíme tu práci nabídnout všemi možnými cestami. Informace o práci výchovného poradce nebo o konzultačních hodinách mají napsané jak v žákovských stránkách, tak je ta informace na webových stránkách školy, kam se snažím, když se dopídím k nějakému zajímavému materiálu ohledně výchovného poradenství nebo prevence, vkládat nové věci a myslím si, že jsem celkem aktivní i v tom, že píšu řadu příspěvků pro Polenský zpravodaj, který se dostane do každé rodiny. Opravdu široké pole podávání informací vyjmenovala výchovná poradkyně **B**, která zároveň vyzdvihla jeden z jejích prostředků sdělování informací: *V tomto směru je dobrá i spolupráce s městem, že v tom zpravodaji máme vymezený prostor a kdykoliv tam ten příspěvek můžeme dát.**

S ohledem na současnou dobu se k otázce vyjádřil i výchovný poradce **A**: *Myslím si, že jak rodiče, tak i děti mají dostatek informací o možnostech spolupráce se mnou nebo kontaktování pomocí webových stránek, telefonu, mailu, FB, ... Prostě v dnešní době 21. století si myslím, že pokud někdo chce se někým komunikovat, tak je to úplně bez problému.*

Technika nám v dnešní době poskytuje opravdu nespočet možností, jak komunikovat, a všichni oslovení respondenti hledají různé cesty, jak zprostředkovat a zpřístupnit informace jak rodičům, tak i žákům.

VP	V pořádku	Mají povědomí
A		X
B	X	X
C		
D	X	
E	X	
F	X	X

▪ **Jak probíhá spolupráce s Vašimi kolegy pedagogy?**

Součástí náplně práce výchovného poradce je také radit a pomáhat kolegům. V reálném světě se jedná převážně o rady, jak pracovat s problémovými dětmi, jak uzpůsobit výuku dětem handicapovaným či naopak nadaným apod. Zároveň by jim měl umět poradit také s dalším vzděláváním, školeními nebo s různými kurzy.

Většinou jsou pedagogické sbory přátelsky naladěné, tudíž nemívají problémy v komunikaci. *Kolegy vidíte, a když něco se stane, je nějaký problém, tak za ním okamžitě zajdete*, jak uvedl výchovný poradce **A**.

Kladné názory na tuto oblast spolupráce jsem si vyslechla v rámci všech rozhovorů. Výchovná poradkyně **B** je spokojena s předáváním informací a kooperací, obzvláště při tvorbě IVP. Zmínila se však: *Někdy mám trochu pocit, že někteří kolegové to přehrávají na VP. Úplně na tom počátku, kdy ještě můžou zasáhnout sami. Není tam taková ta hierarchie, že nejdřív to zkusím sám, když si pak nevím rady a tápu, tak potom samozřejmě ta spolupráce musí nastat. Zdaleka ne všichni, ale někteří si to v tomto směru zjednodušují.*

Se spoluprací s kolegy je spokojena také výchovná poradkyně **C**, kdy u nich funguje určitá hierarchie: *Troufnu si říct, že na 2. stupni vím o většině problémů, když se řeší, takže to tu máme opravdu zavedené tak, že ten třídní osloví mě, já pana ředitele a opravdu to prošetřujeme. Nejsme ty typy, že bychom si to řešil každý zvlášť, komunikujeme.*

Dobrý kolektiv má v práci i výchovná poradkyně **F** a co se týče komunikace s kolegy o různých problémech a situacích u výchovné poradkyně **E**: *Ta je výborná. V prevenci máme zpracovaný celý materiál, je to podle metodiky MŠMT – Co dělat když... Je tu přesně rozpracované, co se má dělat v různých situacích. Např. šikana, kyberšikana, vandalismus, krádeže, sebepoškozování atd. Podle toho jedou i ti kantorři. Učitelé to mají ve sborovně.*

Velice spokojena s dosavadním fungováním věcí na pracovišti je také výchovná poradkyně **D**: *Spolupráce s kolegy je výborná, protože máme pravidelné schůzky každý měsíc, kde já jako výchovný poradce mám svůj prostor, takže rozebíráme problémové situace na 1. i 2. stupni. S 2. stupněm i sedíme zvlášť pak, povídáme si, probereme jednotlivé třídní kolektivy – bereme to od 5. třídy nahoru, probereme, co je nového... takže informovanost určitě dobrá.*

Všichni pedagogičtí pracovníci by měli mezi sebou komunikovat a spolupracovat, protože je to vždy v tom nejlepším zájmu dítěte. Zároveň pak mají všichni přehled a mohou kooperovat při hledání řešení problémů. Sama jsem se při své souvislé praxi přesvědčila o tom, že ta komunikace mezi pedagogy opravdu funguje.

Všichni oslovení výchovní poradci jsou spokojeni s kolektivem kolegů a s ním spojenou kooperací a předáváním informací.

▪ **S jakými organizacemi kooperujete?**

Spolupracujeme vlastně se všemi složkami, které nějakým způsobem mají na starosti výchovu, vzdělávání a řešení problémů mládeže, mladých lidí. Takhle výstižně to zobecnil výchovní poradce **A**. V současnosti existuje nepřehledné množství organizací, které se zabývají prací s dětmi a pomáhají tak řešit pedagogickým pracovníkům veškeré problémy, které potřebují zkonzultovat.

Všichni oslovení spolupracují s pedagogicko-psychologickými poradnami, které tvoří a následně zasílají odborné posudky žáků, a také se speciálními pedagogickými centry či integrovaným záchranným systémem. Standardu se lehce vymykají výchovné poradkyně **B** a **C**, které obě spolupracují s nízkoprahovým centrem Vrakbar⁶⁰. **B** spolupracuje ještě s Bílým kruhem bezpečí z Jihlavy⁶¹, který však funguje po celé ČR. Výchovná poradkyně **C** neopomněla ještě jednu organizaci: *Máme tu ještě organizaci Čas pro mě, která se věnuje dospívání, takže mají přednášky, dojíždí sem, vezmou si vždycky třeba holky ze 6. třídy ohledně menstruace, dospívání a tak.*

Co se týče práce se speciálními pedagogickými centry, výchovná poradkyně **D** uvedla hned dvě: *Spolupracujeme se SPC, máme tady 2 – Husova, tam jsou autisti a my tady autisty máme, takže s těmi, a pak v Týně, tam jsou zase řečové vady. A OSPOD pravidelně, tam je spolupráce také v pořádku. Co se týče záškoláctví a SVP tady v Dukelské. A v podstatě s těmi stejnými organizacemi spolupracují také výchovné poradkyně **E** a **F**.*

Možnosti spolupráce s organizacemi jsou samozřejmě dány polohou školy, protože každý kraj to může mít trochu jinak. Tudíž jsem se setkala se shodnými výpověďmi, záleží na lokalitě. I samotné organizace bývají různě provázány. Jako samostatnou kapitolu bych pak označila OSPOD, protože když je nutný jejich zásah, tak se jedná o vážnější problém. Zároveň však uděluje také pokuty, což v některých případech upoutá pozornost rodičů.

⁶⁰ Momentálně jsou webové stránky Vrakbaru nedostupné. Činnost Vrakbaru je však popsána i v rámci webu Jihlavské charity. Dostupné z WWW < <http://jihlava.charita.cz/vrakbarprevence/>>.

⁶¹ Dostupné z WWW < <http://www.bkb.cz/>>.

VP	SPC/SVP/PPP	Školní psycholog	Speciální pedagog	OSPOD	IZS	Jiné
A	X	X	X	X	X	
B	X				X	X
C	X				X	X
D	X			X	X	
E	X		X	X	X	
F	X	X		X	X	

Pozn.: V případě potřeby spolupracují s OSPODem všichni.

8.2.4 Osobní postoj

▪ Co byste uvítal(a) jako pomoc při Vaší práci? (jestli vůbec něco)

Ne každý je ve své práci naprosto spokojený a téměř vždy se najde něco, co by se dalo změnit nebo zlepšit. Pokud by se vyskytla možnost nějaké změny nebo vylepšení, má v tomto případě výchovný poradce **A** jasno: *Větší oporu ve vedení školy tak, abych v těch případech, kdy se nějak rozhodne, věděl, že se za mě ředitel postaví, i kdyby moje rozhodnutí nebylo úplně správné.*

Ještě v návaznosti na předchozí část rozhovoru se vyjádřily výchovné poradkyně **B** a **C**, že by jim hodně pomohlo mít k dispozici školního psychologa. **B**: *Já osobně bych uvítala určitě to, kdyby škola měla více možnost spolupracovat s nějakým psychologem. Naše možnost je celkem omezená. My sami psychologa nemáme, měli jsme tu jednu dobu stav, kdy to fungovalo tak, že z PPP sem jezdila psycholožka alespoň 1x za měsíc, ale i to bylo omezené. Kdyby tu jednou týdně byl k dispozici psycholog, tak je to úžasná pomoc, jak pro rodiče, tak pro děti, tak pro učitele.*

Výchovná poradkyně **C** se vyjádřila ještě trochu dále: *Toho psychologa. Možná míň hodin učit, ale tím pádem bych ty děti tak neznala. Víc času, ale já mám povahu, že tu stejně budu sedět do 16.00, když je potřeba.*

Více času by uvítala také výchovná poradkyně **D**: *Víc času. Víc možná prostoru k tomu, ale jinak si myslím, že asi ne.*

Obecně se říká, že pracovník ve školství nezbohatne. Peněz se tam určitě pohybuje mnoho vzhledem k množství projektů a podobných aktivit, platy pracovníků jsou však dány tabulkově. Zde je pak také problém toho, že si školy často nemohou dovolit zaměstnat školní psychology apod. Výchovná poradkyně **E** spolupracuje přímo u nich na základní škole se speciálním pedagogem, avšak ráda by vylepšila podmínky

asistentů: *Dostáváme čím dál méně peněz, takže bych uvítala více finanční podpory i třeba pro ty asistenty.* Doptávala jsem se ještě, jestli jsou u nich školní asistenti nebo také osobní asistenti, které financují rodiče žáků: *Máme svoje, ale pracují na 0,75 úvazku, protože na to nejsou finance. To je asi jediné, co nás trápí.*

Výchovná poradkyně **F** má k dispozici školního psychologa, což je pro ni velkým přínosem, takže jí téměř nic nechybí. O financích se však zmiňovala také: *Určitě ta práce, kterou tady děláme ve školství, není oceněna finančně. Výchovný poradce má sice o něco víc, ale zase to není v porovnání s tím, co dělá, závratná částka.* Samozřejmě svou práci nedělá pro peníze, naopak. Svědčí o tom i fakt, že už by si mohla užívat důchod, ale stále zůstává aktivní pedagožkou. Troufla bych si tvrdit, že všichni zainteresovaní by zcela souhlasili s jejím výrokem: *Tohle se nedá dělat pro peníze, tohle je práce, kterou musíte dělat, protože ji máte ráda.*

VP	Finance	Školní psycholog	Opora ve vedení	Čas a prostor
A			X	
B		X		
C		X		X
D				X
E	X			
F	X			

▪ **Jaká úskalí Vaší činnosti vnímáte? Popř. co je pro Vás nejtěžší?**

Při vykonávání jakékoliv práce se najdou nějaká úskalí, obzvláště při práci s lidmi. Komunikaci s lidmi vystihla velice hezky výchovná poradkyně **F**: *Člověk občas musí být taktik a diplomat, aby věděl, jak s těmi lidmi jednat.* Vyjádřila se v této souvislosti k úskalí své práce: *Někdy mluvení s rodiči, kteří jsou arogantní, ješitní a myslí si, že jejich dítě je nej nej nej. A teď mu vysvětlujete, že ono to tak bohužel není.*

O složité komunikaci s rodiči hovořil i výchovný poradce **A**: *Nejtěžší je najít cestu většinou k rodině, když se řeší nějaký problémový případ, protože rodiny jsou většinou uzavřené, nekomunikují, těžko se s nimi domlouvá, nedodržují to, na čem jsme se dohodli, takže to je asi nejtěžší – to najít cestu, jak toho problémového žáka přivést k tomu, aby tu školu bez problémů dokončil.* Většinou se nakonec podaří danou situaci

zvládnout, ale občas je tomu bohužel jinak. Naštěstí se všichni vyjádřili tak, že to jsou ojedinělé případy, kdy se nepodařilo daný problém vyřešit.

Člověk však není stroj a moc dobře si uvědomuje, co se kolem děje. Co se děje s dětmi, jak se asi cítí a jak vnímají problémovou situaci, ve které se ocitli, ať už se jedná o cokoliv. Výchovné poradkyně **C** a **D** se vyjádřily k psychologické stránce věci. **C**: *Co je pro mě nejtěžší? Oprostit se od toho jako duchem, protože já toho výchovného poradce pořád beru jako pomoc. Možná bychom měli být takoví, že budeme jen tahat za ty nitky, ale to já neumím. Já se do toho potom ponořím a to mě mrzí. Pro mě je nejtěžší nebrat si to domů a nemít toho plnou hlavu.* Také výchovná poradkyně **D** si snaží držet odstup: *Úskalí je, že někdy řeším případy, které i mě samotnou jako třeba nějakým způsobem psychicky ovlivní. Musím si zachovávat určitý odstup. Řeším případy dost často negativní, takže se setkávám s tou negativní energií. Takže problém je v tom, že se setkávám s tím negativním a musím to sama v sobě nějak zpracovat. Musím si zachovat tu sebehygienu.*

I při zodpovídání této otázky byl zmíněn boj s časem. Někdy je toho příliš naráz, někdy je potřeba více času na komunikaci s rodiči atd. Výchovná poradkyně **B** je s tím však smířená, protože si uvědomuje, že to tak vždycky bylo a bude.

Dostalo se mi však také odpovědi, že vlastně žádná úskalí asi nejsou, jako to má výchovná poradkyně **E**: *Já to dělám, tak dlouho, že nevím. Jednak jsem ve vedení, jsem zástupkyně ředitelky, takže řadu věcí řešíme s ředitelkou, máme velmi dobré vztahy a ona tomuhle všemu fandí. Dokonce řadu věcí zařizuje okolo toho, takže nemůžu říct, že bych měla nějaké úskalí.*

VP	Komunikace s lidmi	Boj s časem	Držet si odstup	Nic zvláštního
A	X			
B		X		
C			X	
D			X	
E				X
F	X			

8.3 Specifika

Během rozhovorů s oslovenými výchovnými poradci jsme se občas odklonili od konkrétní otázky, protože se respondenti zmínili o nějakém zajímavém faktu, ke kterému pak uvedli větší množství informací. V rozhovorech jsme tak rozvedli dané téma detailněji nebo jsem se naopak občas doptávala úplně mimo osnovu.

8.3.1 Začátky ve funkci

Když oslovení respondenti začínali působit ve své funkci, často ji po někom přebírali. Je to případ i paní Mgr. Jarmily Kalábkové, která působí jako výchovný poradce teprve prvním rokem. Ačkoli je zkušenou metodičkou prevence, cítí velkou pomoc ve skutečnosti, že její předchůdkyně, novopečená důchodkyně, ještě rok pracuje. *Mám v současné době 19 hodin úvazku, 3 hodiny mám na funkci VP. Správně bych měla mít 4 hodiny, ale ta poslední hodina vlastně zůstala ještě bývalé výchovné poradkyni, která pracuje ještě rok v důchodu, za což já jsem velice vděčná, protože tím pádem mám možnost veškeré takové ty problematictější věci konzultovat. A že jich je docela dost.*

Opačnou ukázkou toho, jak to také může fungovat, je paní Mgr. Květuše Mrázová. Když začínala, nikdo jí neřekl, jak na to a všechno si musela zařizovat a zjišťovat sama. Jednoduše do toho „spadla rovnýma nohama“, jak sama říká. V dnešní době je již rok a půl v důchodu, ale odejít z práce se zatím nehodlá, protože ji to baví: *Přijde určitě doba, kdy budu chtít klid, ale zatím tedy pořád ještě dělám a slíbila jsem, že ještě budu, protože kolegyně je mladá a studuje výchovné poradenství, takže než vystuduje. A pak jsem řekla, že až to začne dělat, tak aspoň ten rok bych tu s ní byla a ukázala, než se zaběhne a zaučí.* Jak je ale v obou případech vidět, takováto ochota pomáhat kolegům není ojedinělá, což je velice pozitivní fakt, obzvláště pro nás absolventy.

8.3.2 Speciální třídy

V dnešní době se klade velký důraz na integraci handicapovaných dětí do klasických tříd. Ačkoli tím vzniká občas složitější situace pro učitele, je to pro všechny žáky určitě velkým přínosem.

Paní Mgr. Mrázová mi sdělila, že v současné době mají tři integrované žáky, kteří mají vývojové poruchy učení a jeden z nich trpí také vadou řeči. Dále pracuje ještě se žákem, který má IVP, ale integrován není.

Integrovaní však nejsou všichni žáci, někdy to ani nelze. Na základních školách tak vznikají speciální třídy, kde mají pedagogové větší prostor se dětem věnovat tak, jak vyžaduje jejich míra intelektu či handicap. Paní Mgr. Andrea Medunová se vyjádřila k tomu, jak to vypadá na ZŠ Demlova: *My jsme totiž škola, kde máme i speciální třídy. Teď máme 1. třídu speciální, pak máme 3. třídu speciální, 5., já jsem třídní učitelka 8. třídy. Takže máme tady děti autisty.*

Speciální třídu má i ZŠ Polná, kterou navštěvují žáci, kteří se nevzdělávají podle klasického vzdělávacího plánu, protože mají lehké mentální postižení. Občas je vzhledem k této třídě potřeba větší míra komunikace s PPP a dalšími organizacemi. Paní Mgr. Kalábková krátce popsala, jak to v takové třídě vypadá: *Je to třída, která je od 1. do 9. třídy. Má tam jednu asistentku pro jednu holčičku, ale jinak je na to paní učitelka sama. Někteří žáci jsou integrováni na některé předměty do normálních hodin, takže ti, kteří jsou věkově na úrovni 2. stupně, tak třeba na občanskou výchovu, výchovu ke zdraví, dějepis, přírodopis ... tak chodí do normální třídy, aby byli víc integrováni do společnosti normálních dětí. Zároveň uvedla také fakt, že se najdou rodiče, kteří by svou ratolest se vzdělávacími problémy chtěli umístit do této speciální třídy, ale neumí nebo nechtějí pochopit, že to nelze, pokud nemají doporučení z PPP.*

Integrace probíhá také na ZŠ Máj II. a najdou se zde speciální třídy, avšak oproti ostatním zmíněným mají zcela jiné složení žáků. Během rozhovoru s paní PaedDr. Marií Pundovou jsem se dozvěděla, že dříve měli speciální třídy pro slabozraké děti, ale nyní hovořila o třídách nadaných dětí. Mají je na prvním stupni a fungují již 10 let. Zároveň jsou pak ještě děti ve skupinkách, protože se do třídy všechny nevejdou. Většinou pak tyto děti odcházejí na gymnázia. *Pak máme děti, které nejdou, přestože by mohly jít na gymnázium, ale nechtějí a vytvoří skupinu, se kterou se pak individuálně pracuje. Takže takovou skupinu máme v 6. třídě a taková skupina teď odchází z 9. třídy a dva žáky máme v 8. třídě.*

8.3.3 Projekty

Při rozhovoru s paní PaedDr. Pundovou jsem se toho také hodně dozvěděla o přípravě a samotné realizaci primární prevence. Zmínila i projekt, jenž trval 2 roky, a dotoval ho Magistrát města. *Dělali jsme to dohromady s agenturou Do světa, ti nám tu zabezpečovali formou her, zábavných a skupinových prací takové to posouzení třídního kolektivu. Protože samozřejmě do těch třídních kolektivů se ta minorita taky promítá. Bylo znát, že škola je zapojena ve větším množství projektů, paní výchovná poradkyně zmínila ještě také kontinuální programy, projekt Soužití žáků: Před tím kontinuálním programem byly adaptační kurzy, prevence šikany, osobnostně rozvojový kurz, pak tedy i pedagogové dělali sociometrii kolektivu, zase nejdříve žáci a pak kantoři. To bylo dost účinné a na to byl pak ten navazující kontinuální program.*

Projekty, které probíhají na ZŠ Máj II. se však netýkají jen prevence. Oslovilo mě vyprávění paní výchovné poradkyně o projektu Krajského úřadu a Středního odborného učiliště a střední odborné školy automobilní a VOŠ, kdy mají děti možnost účastnit se praktického vyučování a různých akcí této automobilní školy. Mají tak jedinečnou možnost zjistit, co se zde dá studovat. Paní PaedDr. Pundová se také zmínila, že v letošním roce jde na technické obory 12 žáků.

Své zkušenosti s různými projekty má i paní Mgr. Kalábková. V současné době participují na projektu s Muzeem Polná, které pořádá výstavu plyšových medvídků. Škola byla oslovena ke spolupráci a vznikl tak projekt Co je pro tebe domov. *Takže na prvním stupni to budou obrázky, na druhém pak i slohové práce, básničky apod.*

Také v rozhovoru s paní Mgr. Mrázovou padlo slovo „projekt“. V jejím případě se jednalo o projekt z ROPu – Regionálního operačního programu, který se týkal techniky. *Prostě to jsou peníze z EU, takže tam to bylo na podporu technických oblastí. Kolega dělal fyziku a já jsem dělala dílny, budeme mít tedy nové dílny a nové vybavení. Vedeme ty děti i k práci.*

8.3.4 Další

Při schůzkách s výchovnými poradci jsme se často bavili o stavu dnešních rodin a jejich dopadu na chování žáka a na jeho učení. Několik oslovených se však shodlo, že

v dnešní době se snižují nároky v plošné míře, tudíž by to teoreticky mělo být pro dnešní žáky jednodušší, než to bylo dřív.

Paní Mgr. Mrázová má dokonce svůj vlastní specifický postup u přihlášek na střední školy⁶² – rodiče dostávají přihlášky již vyplněné a jejich úkolem je pouze podepsat. Zmínila se pak také o jedné z věcí, která je v dnešní době více než aktuální – o internetu. Děti jsou podle ní „otroky počítačů“, protože odmítají pracovat na různých úkolech, protože je to pro ně zbytečnost, když si vše najdou v počítači. *Ale prostě je fakt, že jejich znalosti jsou značně omezeny a bohužel přibývá dětí, které jsou tím velmi ovlivněny a právě i v tom chování. Oni se perou, a když za nimi přijdu, tak říknou: „Ale v počítači, tam to taky tak je a ono se mu nic nestalo!“ Ale oni tomu opravdu věří, oni nic jiného neznají, takže i tahle práce s nimi – vysvětlovat jim, že to tak není, že se může opravdu něco stát – my to máme zařazeno do těch třídnických hodin.* Následně hovořila o dalším fenoménu dnešní doby – o Facebooku. Setkala se totiž se žákem, který opravdu věřil, že má 150 přátel a nedokázal pochopit, že to tak není a co hůř, že by ti lidé nemuseli být těmi, za které se vydávají. Vůbec ho nenapadlo, že by mu mohl na internetu někdo lhát. Tyto případy jsou v současnosti alarmující, protože právě internet a věci s ním spojené bývají častou příčinou různých neštěstí.

Podobnou věc podotkla i paní Mgr. Kalábková: *Mnozí žáci v dnešní době nejsou ochotni se naučit různé věci, nejsou ochotni tomu věnovat ten čas, protože operují i tím, že počítač to za mě najde, počítač to za mě vyhledá. Když budu psát sloh, tak mi Word ty chyby upraví, takže na to je jednoduchá metoda – napíšeme si to v češtině i v němčině na počítači a oni uvidí, že ten počítač jim to stejně neopraví.*

Ještě do trochu jiné oblasti „zabrousila“ paní Mgr. Medunová. Když jsme spolu hovořily o řešených problémech, mluvila o agresivitě dětí. Stalo se jim, že ačkoliv se v daném případě nejednalo o šikanu, okolí školy to tak vnímalo. *My jsme měli problém, možná jste nedávno četla v médiích, kdy byla naše škola propíraná, že tady máme šikanu. Byl tam článek, byli jsme i na magistrátu, byly prošetřeny všechny naše postupy a vlastně pan Koukal, vedoucí odboru školství, neshledal, že by se jednalo o šikanu.* Bohužel se v tomto případě stalo to, že než škola stačila daný problém prošetřit a vyřešit, zasahoval do toho někdo jiný. Každopádně ještě doplnila, že právě v současné době má ve škole kolektiv, kde jsou k sobě děti zlé, tudíž bude potřeba více rozvinout prevenci.

---

⁶² viz Příloha č. 5

8.4 Shrnutí

V rámci praktické části mé diplomové práce jsem vedla rozhovor se šesti výchovnými poradci, abych se dozvěděla co nejvíce o jejich práci. Ačkoli jsem očekávala větší rozdíly, výpovědi oslovených respondentů se často hodně shodovaly.

Odlíšnosti se našly v jejich aprobacích a také ve velikostech jednotlivých škol, s čímž také souvisí míra snížení úvazku. Ten je snížen dle počtu žáků ve škole – do 150 žáků se snižuje o 1 hodinu týdně, do 250 žáků o 2 hodiny týdně, do 550 žáků činí snížení 3 hodiny týdně, do 800 žáků jsou to 4 hodiny týdně a nad 800 žáků se úvazek snižuje o 5 hodin týdně.⁶³

Dále se pak lišila celková náplň práce, protože někteří vykonávají více funkcí najednou. Drobné detaily se různily v konkrétních činnostech souvisejících s výchovným poradenstvím, avšak nebyly to zásadní věci.

Celý rozhovor jsem rozdělila do čtyř okruhů, kde bylo vždy několik otázek. Tyto otázky jsem pak položila každému výchovnému poradci, kterého jsem navštívila. Jelikož jsem však ve svém výzkumu používala polostrukturovaný rozhovor, často jsem se doptávala na další skutečnosti, o kterých se respondenti zmiňovali.

Výzkumné otázky

První otázky rozhovoru byly směřovány na motivaci vykonávat práci výchovného poradce, abych zjistila, proč tento post zastávají právě oni. Všichni byli jmenováni vedením, protože mají dobrý vztah se žáky a svým přístupem se stali vhodnými adepty. Dále mě v úvodní části rozhovoru zajímal postoj oslovených respondentů ke své práci. Obecně se mi dostalo hlavně odpovědí, že je to práce náročná, ale zajímavá a dělají ji rádi a s chutí. Dostali jsme se také k výčtu toho, co práce výchovného poradce obnáší.

VO 1: Jaká je náplň pracovního dne u konkrétního výchovného poradce?

VO2: Jaké jsou nejčastější problémy, kterým se v rámci výchovného poradenství věnuje?

Ve druhé části rozhovoru mě zajímala výzkumná otázka, jaká je náplň běžného dne oslovených respondentů. Dostali jsme se zde znovu k časové náročnosti, kterou

---

⁶³ Dostupný z WWW: < <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/poradenstvi-pro-vedouci-pracovniky-ve-skolstvi/1036936.pdf>>.

někteří zmiňovali již na počátku rozhovoru. Většina věnuje práci více času, nežli mají sníženo z úvazku. Všichni klasicky učí podle rozvrhu, tudíž jedna z mých otázek směřovala k jejich aprobaci.

Dále jsme se bavili o tom, jaké jsou problémy, kterým se věnují nejčastěji, a jako odpověď uvedli všichni kariérové poradenství. Ačkoliv bych to neoznačila přímo za problém, určitá úskalí to přináší. Potom padly u všech zmínky o nekázni a záškoláctví, protože nenošení či falšování omluvenek se vyskytuje zkrátka všude.

VO 3: S jakým nejbizarnějším či nejnáročnějším případem se setkal?

Zajímalo mě také to, s jakým nejbizarnějším či nejnáročnějším případem se setkali, tedy jestli se za celou dobu své praxe setkali s nějakým problémem, který se vymykal běžným zvyklostem. Respondenti si často nemohli vzpomenout na žádný extrém, ale zmínili se o určitých netradičních případech, jako o sebepoškozování, vandalismu a také o znásilnění, což už extrém je.

VO 4: Jak by se dala charakterizovat spolupráce výchovného poradce s rodiči?

VO 5: Jak vypadá spolupráce s ostatními pedagogy?

VO 6: S jakými organizacemi nejčastěji kooperuje a jaké s nimi má zkušenosti?

Otázky ve třetí části rozhovoru jsem směřovala ke spolupráci, to znamená, že jsem se zajímala o to, jak by se dala charakterizovat spolupráce výchovných poradců s rodiči žáků či s kolegy pedagogy. Ve většině případů byli se stávajícím stavem komunikace spokojeni, ačkoliv s rodiči je to občas obtížnější, protože nechtějí spolupracovat. S kolegy neměl nikdo problém, naopak vychvalovali svůj kolektiv.

Hovořili jsme také o různých organizacích, se kterými kooperují při řešení problému a jaké s nimi mají zkušenosti. Nejčastěji se řídí pokyny pedagogicko-psychologické poradny, která vydává na každé problémové dítě posudek. Dále kooperují se speciálními pedagogickými centry a středisky výchovné péče. Zde bylo vidět, jak někomu velice pomáhá, že má k dispozici alespoň 1x týdně školního psychologa, nebo naopak, že někomu chybí.

VO 7: Jaká úskalí či problematické oblasti vidí ve vykonávání své práce?

Poslední část rozhovoru se týkala osobního postoje výchovných poradců vzhledem k jejich postavení. Zde se jednalo o výzkumnou otázku: jaká úskalí či problematické oblasti vidí ve vykonávání své práce. Dostalo se mi odpovědi, která se týkala jak časové, tak psychické náročnosti, a to oproštění se od dané problémové situace. Problémy řešené v práci si totiž výchovní poradci často nosí v hlavě domů a neustále nad nimi přemýšlí. Bohužel to občas nejde jen tak pustit z hlavy.

Na závěr mě zajímalo, jestli existuje něco, co je za dobu jejich praxe překvapilo. Respondenti se v rámci této otázky zmiňovali o rodičích a jejich postoji vůči škole, protože často právě komunikace s nimi vážne. Výchovné poradce také překvapuje narůstající počet neúplných rodin a nezájem rodičů o to, co se s dětmi ve škole děje. Jeden výchovný poradce by si přál mít větší podporu ve vedení školy, ostatní jsou s vedením naprosto spokojeni.

Všichni oslovení výchovní poradci jsou odbornými pracovníky a je vidět, že se ve svém oboru opravdu vyznají. Práce s dětmi a hlavně řešení různorodých problémů nemohou být vůbec jednoduché, avšak všichni oslovení se ve své profesi plně angažují.

9 Diskuze

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na činnost výchovných poradců tak, jak ji sami vnímají. V jejich odpovědích je patrná velká shoda. Snažila jsem se je povzbudit k vyjádření specifík jejich činnosti, abych tak nahlédla pod povrch jejich práce (např. jak vypadá jejich běžný den či otázkami po nejbizarnějším případě), ale přesto jsou jejich odpovědi podobné. Je možné, že toto bylo dáno i tím, že jsem měla u všech rozhovorů stejnou trajektorii.

Rozhovory se lišily délkou trvání, protože někteří výchovní poradci byli velmi struční, tudíž mám nahrávku trvající něco málo přes deset minut. Někteří se však rozpovídali, takže nahrávky pak mají kolem třiceti minut, ze ZŠ Vltava i 52 minut. V těchto případech jsem se dozvěděla o různých specifikách práce výchovných poradců, o potížích, které se při této práci vyskytují či o konkrétních případech, které se musely řešit. Někteří mi také popisovali konkrétní strategie, které využívají. Jedná se například o potřebnou dávku diplomacie při jednání s rodiči.

Výzkum v této práci byl zaměřen na Vysočinu a České Budějovice, protože tato dvě místa jsou mi blízká. Osloveno bylo několik výchovných poradců v obou oblastech a zaměřila jsem se nejprve na výchovné poradce nebo základní školy, které znám. Žádost o krátkou spolupráci jsem rozeslala pomocí elektronické pošty, avšak mnohdy se mi nedostalo odpovědi. Když se mi podařilo uskutečnit plánovaný rozhovor, pokaždé to dopadlo trochu jinak.

Moje původní představa o tom, jak budou rozhovory probíhat, byla lehce naivní a skutečnost mě příjemně překvapila. Měla jsem tu čest setkat se s odborníky, kteří byli ochotni sdílet své zkušenosti a poznatky a neostýchali se svěřit také své pocity. Jelikož se ve výzkumu jednalo o polostrukturovaný rozhovor, každého výchovného poradce jsem se v podstatě doptávala na něco jiného. Bylo to z důvodu rozdílných podmínek či zážitků. Tím mohly být lehce ovlivněny výsledky výzkumu, protože každý se vyjadřoval často ze široka a v rámci jedné otázky jsme došli k několika odpovědím. Menší nepřesnosti se objevily v terminologii, ale jednalo se vždy o takové termíny, které jsou obecně známy ve všech užitých formách.

Při výzkumu jsem narazila na převážnou shodnost výpovědí, což mě překvapilo. Očekávala jsem totiž více rozdílů, ale na druhou stranu se potvrdila ta obecná stránka věci. Oslovení výchovní poradci se ve své praxi potýkají s obdobnými problémy, které

konzultují s organizacemi k tomu určenými. I řešení či postupy jsou často podobné, ačkoli každý případ je jiný. Všem společná je také poradenská činnost v oblasti kariérového poradenství. Činí se tak v rámci Pracovních činností, projektů, exkurzí na Úřadu práce apod.

Často se také pracuje s internetem, protože v dnešní době je to nejvyužívanější zdroj informací. Během rozhovorů jsem však nabyla dojmu, že všichni více „sází“ na projekty a osobní návštěvy škol, ačkoli využívají i různé testy osobností dostupné na webu. Podobný závěr uvádí i výzkum PhDr. Drahoňovské a Eliáškové s názvem Analýza práce a potřeb poradců v oblasti kariérového poradenství na školách⁶⁴. Zde se uvádí, že výchovní poradci na základních školách využívají v této oblasti internetu méně než výchovní poradci na školách středních.

Kariérovým poradenstvím prostřednictvím internetu a dalšími užitečnými webovými stránkami se zabývala také Jandová ve své závěrečné práci kurzu výchovného poradenství⁶⁵. Uvedla zajímavý přehled různých internetových stránek, které se hodí každému výchovnému poradci při jeho práci.

Ačkoli se výchovní poradci snažili zavést komunikaci i pomocí tohoto média za předpokladu, že to dětem bude bližší, nijak zvlášť se to nepodařilo a žáci zůstávají u osobního kontaktu. Jejich vnímání působení výchovného poradce se věnovaly ve svém výzkumu Kalibová&Zikmundová: Výchovné poradenství očima žáků základních škol.⁶⁶

Téměř se všemi oslovenými výchovnými poradci jsem vedla rozhovor v jejich kancelářích, které často s někým sdíleli. Ačkoli odborná literatura uvádí, že v ideálním případě by měl mít výchovný poradce vlastní kancelář, v praxi to tak úplně nefunguje. Co se týče materiální vybavenosti, nikdo z oslovených respondentů se k této oblasti nevyjadřoval. Když se nad tím zamyslím, zařadila bych to mezi otázky v rozhovoru, protože by mě zajímala jejich spokojenost se současným stavem.

Z výzkumu vyplývá, že funkce výchovného poradce je opravdu časově náročná, tudíž by se jim mohl snížit úvazek ještě o něco více. Mohlo by to výchovným poradcům alespoň trochu ulehčit. Pokud však budou mít s rodiči schůzku až později odpoledne, nebude mít snížení úvazku téměř žádný vliv, protože budou ve škole stejně ve svém volném čase.

---

⁶⁴ Dostupný z WWW: < http://www.skoly-online.cz/data/PORADCI_SKOLY_FINAL_pro_www_opr.pdf >.

⁶⁵ Dostupný z WWW: < www.eamos.cz/amos/kat_ped/externi/.../Jandova-zaverecna_prace.doc >

⁶⁶ Dostupný z WWW: < http://soced.cz/wp-content/uploads/2014/11/STUDIE_V%C3%BDchovn%C3%A9-poradenstv%C3%AD_FINAL.pdf >

Zároveň bych se na základě získaných informací z rozhovorů pokusila navýšit přísun financí, alespoň o několik procent. Jsem si samozřejmě vědoma, že rozpočty jsou omezené, ale pokud jde o různé asistenty, školní psychology či speciální pedagogy, tak by se měly vyčlenit nějaké příspěvky, aby se tito specialisté dostali na co nejvíce škol. V mnoha případech je totiž vidět, jak tito specialisté dokážou řešení různých problémů ulehčit a také urychlit.

Otázkou zůstává, jak zlepšit spolupráci s rodiči, převážně spolupráci s rodiči z neúplných rodin. Někteří oslovení respondenti jsou se zájmem rodičů o školu spokojeni, ale některým se zdá občas nedostatečný. Každý z nich má své určité strategie, jak s rodiči jednat, ale je to složité, když se rodiče na schůzku do školy vůbec nedostaví. Někdy stačí kontaktovat je vícekrát, v horších případech jsou někteří donuceni spolupracovat až vzhledem k možnému sankcionování od OSPODu.

10 Závěr

Výchovné poradenství je v odborných teoretických zdrojích popsáno sice komplexně, avšak převážně v obecné rovině. Jednotlivé činnosti výchovných poradců vymezuje odborná literatura také spíše obecně, takže se realita může mnohdy lišit.

Když se člověk začte do odborné literatury, získá určitou představu o funkci výchovného poradce. Tuto představu pak může změnit právě rozhovor z reálného prostředí, protože ve skutečnosti se tato práce jeví mnohem náročnější, než je v literatuře uvedeno.

V rámci výzkumu pomocí rozhovorů, které jsem uskutečnila na různých základních školách, jsem se dozvěděla o několika rozdílech v práci výchovných poradců. Základ byl stejný, co se týče administrativy či náplně práce, ale občas se lišily problémy, které výchovný poradce musí řešit. Ačkoli by se zdálo, že rozdíly bude určovat převážně poloha školy, často bylo příčinou spíše složení žáků a stav jejich rodin. Poloha školy ovlivňuje spíše kooperaci s různými organizacemi podle toho, kde které organizace či odborní pracovníci sídlí.

Jak vyplývá z výzkumu, práce výchovného poradce je celkem náročná, a tudíž není vhodná úplně pro každého. Pedagogové, kteří ji vykonávají, pomáhají žákům a dokážou to zvládnout časově i psychicky, zaslouží obdiv.

I přesto, že téměř všichni oslovení výchovní poradci by si uměli představit různé věci, které by jim v práci mohly ještě pomoci, jsou stále motivováni pomáhat dětem a snažit se je podporovat všemi směry. Tito odborníci mají díky své práci přehled o stavu společnosti v jejich okolí, a jelikož v dnešní době narůstá množství různých problémů, je práce výchovných poradců čím dál tím víc důležitější.

11 Literatura

BARTOŠEK, M. *Pedagogicko-psychologické poradenství*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, 1998. ISBN 80-86568-04-0.

BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. Praha: Portál, 2001. 376s. ISBN 80-7178-479-6.

FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003. 384s. ISBN 80-7178-626-8.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 208s. ISBN 80-85931-79-6.

HADJ-MOUSSOVÁ, Z. *Pedagogicko-psychologické poradenství. I., Vybrané problémy*. Praha: Univerzita Karlova, 2005. 207s. ISBN 80-7290-215-6.

HADJ-MOUSSOVÁ, Z. *Úvod do speciálního poradenství*. Liberec: Technická univerzita, 2002. 77s. ISBN 80-7083-659-8.

HADJ-MOUSSOVÁ, Z., VALENTOVÁ, L. *Poradenské teorie a strategie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2002. 108s. ISBN 80-7290-098-6.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408s. ISBN 80-7367-040-2.

HYTYCH R., MEZULIÁNEK L.: *Zodpovědné tvoření. Psychohygienu pro pedagogy*. 1. vyd. Olomouc: A& M Publishing, 2007. s. 206-254. ISBN 978-80-903654-1-4.

JEDLIČKA, R. *Výchovné problémy s žáky z pohledu hlubinné psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 246 s. ISBN 978-80-7367-788-6.

KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Praha: Grada publishing, 2014. 264s., ISBN 978-80-247-4502-2.

KOHOUTEK, R. *Výchovné poradenství*. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2008, 94 s. ISBN 978-80-7375-186-9.

LACENA, I. *Průručka pro výchovných poradcův*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, 72 s. ISBN 978-80-7452-006-8.

MERTIN, V., KREJČOVÁ, L. *Výchovné poradenství*. 2. přepracované vydání Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 363s. ISBN 978-80-7478-356-2.

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada publishing, 2006. 332s. ISBN 80-247-1362-4.

OPEKAROVÁ, Olga. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, 72 s. ISBN 978-80-86723-96-9.

PEŠOVÁ, I., ŠMALÍK, M. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. Praha: Grada publishing, 2006. 152s. ISBN 80-247-1216-4.

PROCHÁZKA, R., ŠMAHAJ, J., KOLAŘÍK, M. *Vybrané kapitoly poradenské psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012. ISBN 978-80-244-2993-9.

SMETÁČKOVÁ, I. *Průručka pro genderově citlivé vedení škol*. Praha: Otevřená společnost, 2007, 67 s. ISBN 978-80-87110-01-0.

STRAUSS, A., CORBIN, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60-x.

VALENTOVÁ, L. a kol. *Školní poradenství I*. Praha: Univerzita Karlova, 2013. 292s. ISBN 978-80-7290-710-6.

VÁVROVÁ, P. *Učitel jako poradce*. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 1999. 61s. ISBN 80-7041-159-7

Internetové zdroje:

Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání [online]

Dostupný z WWW:

<http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/bila-kniha/av_evaluace_bk.pdf>

Asociace výchovných poradců [online]

Dostupný z WWW: <<http://www.asociacevp.cz/index.php?akce=5>>.

Bílý kruh bezpečí [online] Dostupný z WWW: <<http://www.bkb.cz/>>.

Česká školní inspekce [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.csicr.cz/>>.

Diagnostika [online] [cit. online 23. července 2014]

Dostupný z WWW: <<http://turbo.cdv.tul.cz/mod/book/view.php?id=3464&chapterid=4477>>.

DRAHOŇOVSKÁ, P., ELIÁŠKOVÁ, I. *Analýza práce a potřeb poradců v oblasti kariérového poradenství na školách*. 48s. [online]

Dostupný z WWW: <[https://www.skoly-](https://www.skoly-online.cz/data/PORADCI_SKOLY_FINAL_pro_www_opr.pdf)

[online.cz/data/PORADCI_SKOLY_FINAL_pro_www_opr.pdf](https://www.skoly-online.cz/data/PORADCI_SKOLY_FINAL_pro_www_opr.pdf)>.

Duševní hygiena [online] [cit. online 15. července 2014]

Dostupný z WWW: <<http://hygiena.zdrave.cz/dusevni-hygiena/>>

JANDOVÁ, L., *Internet jako pomocník v práci výchovného poradce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2005/2006. [online]

Dostupný z WWW: <www.eamos.cz/amos/kat_ped/externi/.../Jandova-zaverecna_prace.doc>.

KALIBOVÁ, P., ZIKMUNDOVÁ, R. *Výchovné poradenství očima žáků základních škol*. Sociální pedagogika / Social Education [online], 2014, ročník 2, číslo 2, str. 102-113. ISSN 1805-8825.

Dostupný z WWW: < http://soced.cz/wp-content/uploads/2014/11/STUDIE_V%C3%BDchovn%C3%A9-poradenstv%C3%AD_FINAL.pdf>.

MŠMT dokumenty [online]

Dostupný z WWW: < <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>>.

Dostupný z WWW: < <http://www.msmt.cz/dokumenty/vvyhlaska-c-116-2011-sb-ktterou-se-meni-vyhlaska-c-72-2005-sb>>.

Dostupný z WWW: < <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>>.

Dostupný z WWW: < <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>>.

Dostupný z WWW: < <http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>>.

Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-jednotnemu-postupu-pri-uvolnovani-a-omlouvani-zaku-z-vyucovani-prevenci-a-postihu-zaskolactvi-predkladaci-zprava-a-text-pokynu>>

Dostupný z WWW: < http://www.msmt.cz/file/7253_1_1/download/>

Dostupný z WWW: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-sikanovani>>

Dostupný z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>>

Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-317-2005-sb>>

Dostupný z WWW: < <http://www.msmt.cz/ministerstvo/narizeni-vlady-c-75-2005-sb-ze-dne-26-ledna-2005-2>>

Nestrukturovaný rozhovor [online] [cit. online 27. března 2015]

Dostupné z WWW < <http://www.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/jerabek3/k9/9-1-3.htm>>.

NÚV dokumenty [online]

Dostupný z WWW: < <http://www.nuov.cz/koncepce-kk>>.

Dostupný z WWW: < <http://www.nuv.cz/cinnosti/kurikulum-vseobecne-a-odborne-vzdelavani-a-evaluace/ramcove-vzdelavaci-programy?lang=1>>.

Dostupný z WWW: < <http://www.nuv.cz/cinnosti/kurikulum-vseobecne-a-odborne-vzdelavani-a-evaluace/ramcove-vzdelavaci-programy/manualy-a-metodika-pro-tvorbu-svp> >.

Orgán sociálně právní ochrany dítěte [online] [cit. online 20. srpna 2014]

Dostupný z WWW: < <http://www.ospod.info/> >.

Pracovní doba pedagogických pracovníků - zkrácení úvazku

Dostupný z WWW: <<http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/poradenstvi-pro-vedouci-pracovniky-ve-skolstvi/1036936.pdf>>.

Průřezová témata [online] [cit. online 1. prosince 2014]

Dostupný z WWW:

<<http://www.prurezovatemata.cz/Cojsoupr%C5%AF%C5%99ezov%C3%A1t%C3%A9mata.aspx>>.

Rámcový vzdělávací program [online]. Dostupný z WWW: < rvp.cz >.

Standardní činnosti školního metodika [online] [cit. online 1. prosince 2014]

Dostupný z WWW: < <http://www.zszdikov.cz/skmprevence.htm> >.

Team building [online] [cit. online 9. srpna 2014]

Dostupný z WWW: < <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/teambuilding> >.

Vrakbar Dostupný z WWW: < <http://jihlava.charita.cz/vrakbarprevence> >.

Vyhláška č. 73/2005Sb. [online] [cit. online 16. července 2014]

Dostupný z WWW: < http://www.pppbruntal.cz/legislativa/vyhlaska_73_2005.html >.

Výchovné poradenství. Nástrahy dnešní doby. Praha: Nakladatelství Josef Raabe, 2011. 72s. ISBN 978-80-87553-22-0. (e-kniha)

Dostupný z WWW: < <http://issuu.com/flexibooks/docs/9788074960154> >.

ZAPLETALOVÁ, J. *Co dělá školní psycholog? Kritická místa profese*. Pedagogika [online], 2001, roč. LI, č. 5, s.40 [cit. 23. července 2014] ISSN 2336-2189
Dostupný z WWW: < <http://userweb.pedf.cuni.cz/wp/pedagogika/?p=2267>>.

12 Příloha

Příloha č. 1: Práva a povinnosti rodičů v Evropě (Evropské sdružení rodičů)⁶⁷

PŘÍKLAD

Práva a povinnosti rodičů v Evropě (Evropské sdružení rodičů)

1. Rodiče mají právo vychovávat své děti bez diskriminace z důvodů barvy jejich kůže, jejich národnostního zázemí, národnosti, víry, pohlaví či ekonomického postavení. Rodiče mají povinnost své děti vychovávat ke smyslu pro odpovědnost jednoho k druhému a k humánnímu světu.
2. Rodiče mají právo, aby byli uznáni jako primární vychovatelé svých dětí. Rodiče mají povinnost vychovávat děti odpovědným způsobem a nezanedbávat je.
3. Rodiče mají právo na volný přístup k formálnímu vzdělávacímu systému pro své děti, a to podle jejich potřeb, talentu a zásluh. Rodiče mají povinnost zavázat se škole svých dětí jako společníci ve výchovném a vzdělávacím procesu.
4. Rodiče mají právo na přístup ke všem informacím ve vzdělávacích institucích, které se týkají jejich dětí. Rodiče mají povinnost předat školám svých dětí všechny dostupné informace související s dosažením výchovných a vzdělávacích cílů, na kterých společně pracují.
5. Rodiče mají právo se rozhodnout pro vzdělání, které je nejbližší jejich přesvědčení a hodnotám, které si cení při výchově svých dětí. Rodiče mají povinnost volit pro své děti vzdělání svědomitě a na základě dostatečných informací.
6. Rodiče mají právo na úctu formálního vzdělávacího systému k duševnímu a kulturnímu zázemí vzdělání, které svým dětem poskytnou. Rodiče mají povinnost vychovávat své děti k úctě k jiným lidem a jejich přesvědčení a k jejich akceptování.
7. Rodiče mají právo ovlivňovat zásady, které ve škole pro jejich děti platí. Rodiče mají povinnost osobně se angažovat ve škole svých dětí jako v životně důležité součásti místního společenství.
8. Rodiče a jejich sdružení mají právo aktivně se zúčastňovat politiky veřejných školních orgánů všech stupňů. Rodiče mají povinnost mít demokratické reprezentativní organizace na všech stupních, které by zastupovaly je samé a jejich zájmy.
9. Rodiče mají právo na veřejnou materiální pomoc, aby mohli překonat finanční překážky související s přístupem svých dětí ke vzdělání. Rodiče mají povinnost věnovat svůj čas a osobně se angažovat při podporování svých dětí a jejich škol ve snahách vedoucích k dosažení vzdělávacích cílů.
10. Rodiče mají právo na vysoce kvalitní zajištění vzdělávání od odpovědných veřejných orgánů. Rodiče, jako hlavní vychovatelé a partneři ve vztahu mezi domovem a školou, mají povinnost si navzájem pomáhat za účelem zlepšení svých rodičovských dovedností.

283

⁶⁷ MERTIN, Václav, KREJČOVÁ, Lenka a kol. Výchovné poradenství. 2. přepracované vydání. *Wolters Kluwer ČR*, 2013, s. 283.

Příloha č. 2: Typy otázek v rozhovoru⁶⁸

Tab. 6.2 Typy otázek a zaměření v čase

	Minulost	Přítomnost	Budoucnost
Otázky o zkušenostech chování			
Otázky o názorech a hodnotách			
Otázky o pocitech			
Otázky o znalostech			
Otázky o vnímání			
Otázky demografické a kontextové			

Příloha č. 3: Zásady pro vedení rozhovoru⁶⁹

Zásady pro vedení interview

Neexistuje žádný předpis pro vedení efektivního interview. Uvádíme některé osvědčené zásady:

1. Zajišťujeme důkladnou přípravu a nácvik provedení rozhovoru.
2. Účel výzkumu určuje celý proces interview.
3. V interview máme vytvořit rámec, v němž se bude moci dotazovaný vyjadřovat pomocí svých vlastních termínů a svým vlastním stylem.
4. Vytváříme vztah vzájemné důvěry, vstřícnosti a zájmu. Jsme citliví k pohlaví, k věku a kulturním odlišnostem dotazovaného.
5. Při přípravě a provedení rozhovoru si uvědomujeme, že otázky v rozhovoru nejsou totožné s výzkumnými otázkami.
6. Otázky formulujeme jasným způsobem, kterému dotazovaný rozumí.
7. Klademe vždy jenom jednu otázku.
8. Otázky doplňujeme sondážními otázkami.
9. Dotazovanému dáváme jasně na vědomí, jaké informace požadujeme, proč jsou důležité a jak interview postupuje.
10. Nasloucháme pozorně a odpovídáme tak, aby dotazovaný poznal, že o něj máme zájem. Necháváme dotazovanému dostatek času na odpověď.
11. Udržujeme si neutrální postoj k obsahu sdělovaných dat. Sbíráme data, ale neposuzujeme osobu.
12. Jsme pozorní a citliví k tomu, jak je dotazovaný rozhovorem ovlivněn a jak odpovídá na různé otázky.
13. Zohledňujeme časové možnosti dotazovaného.
14. Jsme reflexivní, sebekriticky monitorujeme sami sebe.
15. Po rozhovoru kompletujeme a kontrolujeme své poznámky, jejich kvalitu a úplnost.

⁶⁸ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Vyd. 1. Portál, 2005, s. 167.

⁶⁹ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Vyd. 1. Portál, 2005, s. 172.

Příloha č.4: Zázpis z jednání o problémovém chování žáka

Zázpis z jednání o problémovém chování žáka

Jméno žáka:	
Datum narození:	
Bydliště:	
Třída:	

Účastníci jednání:

Zákonní zástupci žáka:
Třídní učitel:
Výchovný poradce:
Vedení školy:
Školní psycholog:
Zástupce OSPOD:

Předmět jednání:

Závěr jednání:

Datum:

Podpis zákonných zástupců:

Příloha č.5: Závazná přihláška ke studiu – Mgr. Květuše Mrázová

Závazná přihláška ke studiu

Příjmení ..... Jméno .....

ZPS   ano   ne

Název a adresa střední školy .....

.....

Studijní (učební) obor – kód a název .....

Název a adresa střední školy .....

.....

Studijní (učební) obor – kód a název .....

Příjmení a jméno, adresa a telefon (fax, e-mail) zákonného zástupce pro zaslání výsledků

.....

.....

.....

Podpis rodičů .....

Vážení rodiče,
v letošním školním roce Vám chceme usnadnit práci při vyplňování přihlášek na střední školy. Přihlášky vyplníme a vytiskneme na počítači. Vy vyplněnou přihlášku pouze podepíšete a zajistíte potvrzení od lékaře, pokud ho střední škola žádá. Máte-li o tuto službu zájem, vyplňte potřebné údaje na druhé straně.

V případě nezájmu o tuto službu si přihlášku a její vyplnění zajistíte samostatně.

Tuto závaznou přihlášku vraťte vyplněnou nejpozději **15. února 2013.**

Děkuji za spolupráci
Mgr. K. Mrázová – výchovná poradkyně

Příloha č. 6.: Uskutečněný rozhovor s Mgr. Jarmilou Kalábkovou

1) Téma / Motivace

▪ Jaké to je být výchovným poradcem?

Výchovným poradcem jsem teprve krátkou dobu nebo víceméně už několik let mám na starosti volbu povolání, to už dělám asi 5-6 let a k tomu jsem se dostala na základě e-learningového kurzu, který se týkal volby povolání. A protože naše škola je hodně velká, má hodně žáků, tak už tehdy vlastně ještě paní ředitelka uvažovala o tom, že funkce rozdělí, že výchovný poradce se bude starat především o ty poradenské problémy, tzn. problémy především vzdělávacího charakteru, žáků s IVP a částečně taky těch žáků, kteří mají výchovné problémy, no a já jsem dostala na starosti tu volbu povolání. Takže jsem nějakou dobu dělala jenom volbu povolání no a od letošního roku mám na starosti celé výchovné poradenství.

▪ Jak se stalo, že jste se stal/a výchovným poradcem?

Dá se říct, že mě nemuseli moc přemlouvat. Řadu let jsem vykonávala a ještě dodnes vykonávám funkci metodika prevence, což má s VP hodně společného, protože vlastně ty výchovné problémy jsme řešili s výchovným poradcem společně. A když minulá VP, když se blížil její důchodový věk, naznačila, že bych mohla VP převzít, že bych si tedy vystudovala obor VP. A mám obě dvě funkce – jak metodika prevence, tak VP, ale proto, že jsme jedna z největších škol v okrese, v současné době asi 620 žáků, tak je to, i když mám úlevy na úvazku, časově náročné a psychicky náročné sousto, tak se od příštího roku tyhle ty funkce rozdělí a metodika prevence převezme mladší kolegyně.

Mám v současné době 19 hodin úvazku, 3 hodiny mám na funkci VP. Správně bych měla mít 4 hodiny, ale tu poslední hodinu vlastně zůstala ještě bývalé výchovné poradkyni, která pracuje ještě rok v důchodu, za což já jsem velice vděčná, protože tím pádem mám možnost veškeré takové ty problematictější věci konzultovat. A že jich je docela dost.

▪ Jak byste svou funkci charakterizoval(a)?

Je to člověk, který musí být k dispozici jak kolegům, kteří za ním přicházejí s řadou problémů, tak rodičům, kteří se přicházejí poradit, tak žákům. Takže stále je co

probírat, co projednávat. Samozřejmě je pravda, že je období, které je co se týká práce náročnější, je to období především na začátku školního roku, kdy vlastně pro všechny žáky se vzdělávacími potřebami, kteří mají doporučení od pedagogicko-psychologické poradny (PPP), tak děláme IVP a na tom začátku školního roku je třeba včas pohlídat, aby byla všechna vyšetření shromážděna. Což je náročné jak pro nás, tak PPP má v té době největší nápor. A protože ta čísla se musí hlásit na ministerstvo, musí se odevzdávat ta čísla tak, aby se to dalo všechno včas pohlídat, tak tam je to opravdu hodně hektické. Ale zase mám velkou výhodu, jak kvalitně pracovala předchozí VP, takže mám řadu podkladů pro IVP připravené. Takže tím pádem u žáků, kteří je mají delší dobu, jen doplňuje, obměňujeme a přiděláváme jen těm, kteří jsou noví. Takže to je první takové hodně náročné období, kdy je opravdu hodně práce. Pak už je to individuální, kdo s jakým problémem přijde. Občas jsou to kolegové, kteří si nevědí rady s chováním žáků ve třídě, protože ta šikana se samozřejmě objevuje i u nás – někdy ve skrytější někdy ve zjevné formě. Takže řešíme tyhle problémy. Ty tedy řeším momentálně já, jako metodik prevence a VP v jednom. Proto se těším, že na to budeme spíš 2, že to budeme moci prokonzultovat. Potom během roku přibývají další vyšetření a je tady i vlastně ten úkol různých výchovných komisí, protože pokud se vyskytne takový problém, že je potřeba pozvat rodiče k jednání, třeba jenom se mnou a třídím učitelem, pokud je to závažnější problém, tak zasedneme společně ještě s vedením školy. Takže letos toho ještě nebylo moc, ale několik výchovných komisí jsme již měli.

Naše škola je specifická i v tom, že máme tu speciální třídu – tzn., že jsou to žáci, kteří se nevzdělávají podle normálního vzdělávacího programu, ale pro žáky s lehkým mentálním postižením a i tam se občas musí více konzultovat. Jednak s PPP, jednak se speciálním pedagogickým centrem, ale občas přece jenom je třeba i jednání s rodiči, protože občas jejich představy... Buď rodiče, kteří mají žáky v této třídě, to by nebylo až tak problematické, jako jednání s rodiči žáků, kteří mají velký vzdělávací problémy, ale nemají doporučení PPP, aby do této třídy byli zařazeni. A rodiče to nechápou, že my je do té třídy bez jednoznačného vyjádření PPP zařadit nemůžeme. Jednak má ta třída také určitou kapacitu, kolik žáků tam paní učitelka může mít, protože je to třída, která je od 1. do 9. třídy. Má tam jednu asistentku pro jednu holčičku, ale jinak je na to paní učitelka sama. Někteří žáci jsou integrováni na některé předměty do normálních hodin, takže ti, kteří jsou věkově na úrovni 2. stupně, tak třeba na občanskou výchovu, výchovu ke zdraví, dějepis, přírodopis... tak chodí do normální

třídy, aby byli víc integrováni do společnosti normálních dětí. Tudíž v tu chvíli ona má ve třídě méně dětí, ale stejně je ta třída kapacitně nastavena na určitý počet žáků a není nafukovací.

- **Co všechno obnáší práce VP?**

Už jsem to hodně zmínila. IVP – jako VP připravím ten základní formulář pro toho žáka a potom se domlouvám především s vyučujícími jazyků, což je český jazyk, od 3. tř. anglický jazyk a od 7. ročníku další cizí jazyk. Protože nejvíce se zpracovává to zaměření na jazyky, protože různé ty dysgrafie, dysortografie, dyslexie atd. se týkají především jazyka, ale samozřejmě je tam doporučení i pro ostatní vyučující, protože pokud to dítě má velké problémy s psaním, je potřeba, aby ho zohlednili a zkoušeli ústně. Jsou tam tedy další doporučení pro jednotlivé vyučující, takže to je ten jeden velký okruh.

Druhý velký okruh je spolupráce s třídními učiteli, pokud potřebují třeba na třídnické hodiny připravit nějaké materiály, tak aby blíž tu svou třídu poznali. Máme k dispozici program pro školy, kde se může dělat diagnostika klimatu třídy, takže pokud třeba mají pocit, že ve třídě není něco v pořádku, tak pro ně můžu udělat alespoň tuto základní diagnostiku třídy, ze které plyne, jaké vztahy v té třídě jsou, kdo je tím řídicím jedincem, kdo je naopak na okraji třídy, tzn., že ostatní ho příliš neberou. Na základě toho se pak dá zaměřit práce ve třídě a diagnostika té třídy v konkrétních třídnických hodinách. De facto můžu některou třídnickou hodinu převzít i sama a s tou třídou zkusit pracovat.

Jako výchovný poradce ještě v listopadu organizuji přehlídku / burzu středních škol, řeším ty přihlášky a pomáhám s odvoláním.

Jak jsem říkala, škola má 620 žáků a i když učím, tak v tom svém úvazku nemůžu z daleka obsáhnout všechny třídy. A bohužel tedy v tomhle směru nevýhoda naší školy je v tom, že jsme rozděleni na dvě budovy, takže kontakt s prvním stupněm je hodně omezený. Tam jsem opravdu většinou odkázaná jen na zprostředkující informace, protože byly doby, kdy jsem tam chodila učit, ale dneska už ne. A když jsem tam chodila učit, tak to byli spíše ti vybraní jedinci v době jazykových tříd, tedy nadanější žáci, šikovní, takže tam ani tyto problémy k řešení nebyly.

2) Náplň práce

▪ Kolik hodin týdně Vám činnost VP zabere? Jaké předměty vyučujete?

Úvazek mám tady zkrácený o 3 hodiny, pravidelně mám konzultační hodiny 1x týdně, jakoby 2 vyučovací hodiny odpoledne, k tomu ještě jednou ráno před vyučováním, ale jinak je to v podstatě na základě dohody. Dost často nabídneme rodičům jednání mimo tyto konzultační hodiny, protože jim to nevyhovuje. Pak hledáme jiný termín v jiné době a zůstávám ve škole i v jiném termínu. Kdybych to měla nasčítat, tak ty 4-5hod týdně určitě ta práce vezme. Některý týden je to samozřejmě méně, není naštěstí co řešit, a pak se to sejde tak ... Někdy je to nárazové, pak přijde zase i ta chvilka klidu. Opravdu i ta byrokracie kolem toho, neustálá evidence, doplňování, kontrolování a prostě ta agenda kolem toho, to jsem si dřív nedovedla představit, kolik času tohle vezme.

Jinak mám němčinu, češtinu, občanku, volbu povolání, která je vlastně jako předmět v rámci pracovních činností. Skladba i náplň se časem měnila, jednu dobu to měli jenom deváťáci, pak osmáci i deváťáci a v současné době jsem to od letošního školního roku nastavili tak, že mám ve 2. polovině školního roku 8. ročník a první pololetí 9. ročníku 9. ročník a střídá se to s laboratorními pracemi do přírodopisu. Je pravda, že na jednu stranu je to šikovně nastavené, ale u toho 9. ročníku to trošičku skřípe v tom, že já s nimi končím v lednu. To je doba, kdy se dodělávají přihlášky a kdy potom potřebuji předávat informace před přijímacími zkouškami a vlastně už je nevidávám, pokud náhodou tu třídu neučím. Tím pádem je musím v té jiné hodině nebo ve volné hodině vyhledat a co je důležité, s nimi probrat. To je takový jediný nešťastný bod v tomto řešení. Jinak je pravda, že v současné době už několik let přijímačky deváťáci neřeší, protože se cítí jistí „v kramflecích“. Ani ty nově zavedené přijímací zkoušky mnohé z nich nevystraší, neodvedou od toho úmyslu tu střední školu zkoušet. Uvidíme, jak to bude vypadat dál.

* Co je tedy náplní toho předmětu?

V prvním období toho předmětu Volba povolání, v tom 8. ročníku, tam máme taková 2 hlavní témata. Jedno je v souvislosti s OV a s učivem OV, takové to sebepoznání – jaký jsem, moje charakterové vlastnosti, schopnosti, nadání, talent, ... Potom ten druhý okruh je charakteristika profese, tzn. že se tam seznamujeme s jednotlivými profesemi. Žáci si vyhledávají, co vlastně ta profese obnáší a potom se díváme konkrétněji, které školy jsou v našem regionu, co nabízejí a je to završené

projektem, který máme na konci školního roku, kdy celá škola, především 2. stupeň, žije tím projektovým vyučováním. Já mám tedy pro osmáky postavený projekt, kdy jsme ve spolupráci se dvěma nebo třemi školami tady v našem regionu a jedeme na exkurzi, kdy ta škola se může přestavit, jdeme na informační centrum úřadu práce, kde se ještě tam dozví i to, co částečně slyší ode mě, ale je dobře, když to slyší i z jiné strany. A opravdu od toho odborníka, ten úřad práce má svou atmosféru. V 9. ročníku je to zaměřené opravdu na to, že si vyhledají jednotlivé školy, takové, které jsou nejfrekventovanější. Formou referátů se seznamují s těmi školami a potom se díváme na stránky o nezaměstnanosti, o uplatnění absolventů té školy apod. Tak, aby měli představu, co je v budoucnosti čeká.

▪ **Jaká je tedy náplň Vašeho běžného dne?**

Klasika. Buďto učím nebo opravuji nebo řeším. To je těžké říci. Opravdu tím, jak učím několik předmětů, byť už spoustu let (završila jsem 30 let pedagogické praxe), tak na té hodiny člověk ... já jsem tedy ten typ, který nedokáže žít z podstaty nebo z toho, co má připravené a že mám za ta léta materiálů nashromážděných hodně, ale přesto řadu těch materiálů, které chci použít, upravuji na míru té konkrétní třídy, do které člověk jde, aby to odpovídalo těm konkrétním dětem. Protože jednak pravda, že to, co jsem chtěla po žácích kdysi, už dnes chtít nemohu :) Museli jsme snížit nároky. A to říkáme všichni. Opravdu nároky jdou dolů, protože děti nejsou zvyklé na takovou zátěž, nejsou ochotni se podřídit té zátěži a takže nejsem jediná, kdo toto konstatuje, že jsme museli ustoupit z nároků a přizpůsobit se. Ale změnila se i doba. I to, že dneska mají k dispozici spoustu jiných prostředků. Tady se také snažím držet krok, protože se snažím využívat moderní techniku. Tak, jak jsme dříve používali v hodinách počítače, tak do hodin pronikly interaktivní tabule, pronikají tablety. Mobilní telefony mají vypnuté, ale když potřebují, tak se mohou zeptat „strýčka Googla a tetičky Wikipedie“. Je nutné zkontrolovat správnost informací, ale proč to nevyužít, když je to k dispozici. Vyžaduje to také přípravu, že člověk si musí ověřit, co je k dispozici.

Mnozí žáci v dnešní době nejsou ochotni se naučit různé věci, nejsou ochotni tomu věnovat ten čas, protože operují i tím, že počítač to za mě najde, počítač to za mě vyhledá. Když budu psát sloh, tak mi Word ty chyby upraví, takže na to je jednoduchá metoda – napíšeme se to v češtině i v němčině na počítači a oni uvidí, že ten počítač jim to stejně neopraví.

- **Jaké problémy nejčastěji řešíte?**

Co se týče chování dětí, tak jednu dobu byl frekventovaným problémem vandalismus, takové to ničení školního majetku – obité lavice, vyražené či vyvrácené dveře, něco rozbitého. Tu a tam se objeví šikana, ale tam je potom hodně těžké se zorientovat a vyšetřit to, co je šikana a co někdo jen nadsazuje a považuje za šikanu. Ale vždycky je dobré se tím zabývat hned od začátku. Opravdu si ty informace ověřovat a zjišťovat. Mám navázanou spolupráci s Vrakbarem v Jihlavě, s nízkoprahovým centrem. Začínalo to jedním programem, tenkrát to bylo v době, kdy byla šablona ministerstva školství „Peníze do škol“. Do té doby se mi totiž nic takové do školy nepodařilo dostat, ale tenkrát se to podařilo poprvé tím, že to bylo těmi „Penězi do škol“ zaplacené, tak jsem to prosadila do dvou ročníků. Tím pádem jsme si ohmatali, co to znamená a ukázalo se, že určitý efekt to má, takže teď už je to rozšířené tak, že vlastně dělám tyto programy od 4. do 7. třídy. Na prvním stupni má ta 4. a 5. třída jeden program ročně a 6. a 7. třída mají jeden program na pololetí. Jde tam o běžné věci jako šikana, tolerance, přátelské vztahy v kolektivu, multimédia a jejich vliv atd. V tomhle směru mi to hodně pomáhá.

Ohledně dalších problémů, tu a tam se objeví záškoláctví. Není to sice ve velkém, ale každý školní rok se alespoň jeden pokus objeví. Máme ale celkem dobře navázanou spolupráci s třídními učiteli, máme výhodu v tom, že kontakt s rodiči udržujeme celkem úzký, takže se nám to podaří podchytit už v době, než to přeroste těch 10 hodin. To dítě se došplhá do těch dvou, tří hodin, výjimečně to jde výš k těm deseti hodinám, ale stále to není až tak kritické, že bychom to museli řešit s výborem nebo ještě výš.

- **S jakým nejbizarnějším případem jste se setkal(a)?**

Bizarním případem budou asi takové ty opičí matky. To jsou takové ty, co by opravdu za to dítě i dýchali, ale v podstatě mu tím ubližují. To dítě je jednak od nich „naočkované“, že může všechno říct, není ochotno pak přijmout jakoukoliv kritiku. Když doma neslyší dobré slovo na toho učitele, spíše jako takové to hanlivé, tak to dítě tento přístup používá i ve škole. Ta maminka si pak opravdu neuvědomuje, že tím ubližuje tomu dítěti, protože když se mu snaží vyběhat různá vyšetření z PPP, kdy jsou to takové styly, že když neuspěje v jedné, tak jede do druhé a pak do další. Potom se najde nějaký doktor, který to vyšetření napíše podle představ maminky a to dítě, které

může mít nějaké poruchy, může mít nějakou dysfunkci nebo podobně, ale pořád je to dítě, které by leccos dokázalo. Maminka ho však táhne dolů, protože mu brání v tom, aby se rozletělo, aby uplatnilo to, co v sobě má. Je to tím, že mu vymáhá veškeré výhody, nesouhlasí s učitelovým názorem, protestuje proti každému pokusu ze strany učitele a to potom bere energii jako učitel, který s tím konkrétním dítětem pracuje, tak to otráví okolí a často připraví i to dítě o kamarády.

Letos jsme zaznamenali v 7. třídě holčičku, která přinesla a nabízela cigarety, ale víceméně to byl případ holčičky, která potřebovala získat pozornost. Dostává se pomalu do puberty a hledá cestu, jak na sebe upozornit a tohle jí přišlo jako nejvhodnější cesta. Dostala pak důtku třídního učitele a korunovala to tím, že si ji podepsala sama, na což se přišlo krátce poté. Když tatínek přišel na třídní schůzku a paní učitelka se o tom zmínila, tak tatínek o žádné důtce nevěděl. Takže tím si holčička zadělala ještě na další problém. Ale dalo by se říct, že na jednu stranu to samozřejmě problém je, ale řešil se hned v ten okamžik, že se to podařilo včas podchytit, i když to skončí důtkou ředitele školy. Není to však problém, který by nás měl nějak vyloženě vyburcovat. Jinak je fakt, že přímo na škole s drogami zatím žádný problém nemáme. Je dost pravděpodobné, že deváťáci se s něčím takovým setkají. Vím o několika kuřácích 9. ročníku.

Ještě mě napadá, když je otázka zaměřena na bizarní situaci, že jsem kdysi dávala mamince na vědomí, že její syn kouří. A maminka mi řekla: „No vždyť já vím, my si spolu doma zapálíme, tak proč to řešíte.“

▪ **Co Vás za celou dobu Vaší praxe opravdu překvapilo?**

Já mám radši ty pozitivní překvapení, spíše takové ty odezvy, kdy děti přijdou a dokážou nám říct, v čem jsme jim pomohli, poradili a v čem oni uspěli. Máme spoustu šikovných žáků, kteří jsou známí a někam to dotáhli. Ačkoli na základní škole měli určité problémy, tak dneska jsou to osobnosti, někdy i světově známí. Mnohým rodičům proto říkám: „Přežijte, jsou v pubertě a přijdou chvíle, kdy se tomu zasmějeme a budeme pyšní, co dokázali.“ To jsou přesně ty typy, na které můžeme být pyšní a jsme rádi, že je máme. Máme šikovné doktory, inženýry, kteří z naší školy odešli. Myslím, že na to můžeme být pyšní a potom tedy na ty problémové zapomeneme.

3) Spolupráce

▪ **Spolupracujete hlavně s dětmi, jakým způsobem k Vám hledají „cestu“?**

Máme nástěnku jak VP, kde mají základní informaci, co je potřeba během školního roku, tak nástěnku metodika prevence, která je zaměřena na ty nejpalčivější problémy, což je tedy šikana a problémy s různými multimédii, tedy šikana na internetu apod. Jinak jsme zkoušeli schránku důvěry, ale nakonec ta fyzická schránka, která byla pověšená, svůj účel neplnila. Spíše sloužila k odkládání papírků, a byť jsme ve světě moderní techniky, tak ani ta e-mailová korespondence se nastavit nepodařila. Spíše se tedy promítlo to, že je to postavené na osobní důvěře, že děti najdou tu cestu ke mně nebo zprostředkovaně přes třídního učitele nebo přes učitele, kterému důvěřují. Ta cesta ke mně vždycky nějak dojde.

- **Co se týče spolupráce s rodiči / zákonnými zástupci, jak vypadá?**

S rodiči je spolupráce nastavená tak, že mají k dispozici jednak e-mailové adresy všech učitelů na webu školy, takže mají kdykoliv možnost nám napsat e-mail. Já jsem ten typ, který čte e-maily pravidelně, každý den, takže není problém zareagovat rychle. I na telefonu mám výhodu, že ho mám přímo do kabinetu. Je možnost se domluvit hned, případně na dalším jednání. Ta otázka konzultačních hodin, že jsem relativně stále k dispozici, že se mohu přizpůsobit, je pak jednodušší. Problém nastává pak s rodiči, kteří nedokážou pochopit, že se to nedá vyřešit o přestávce, že tedy několik minut nestačí, případně mám dozor apod. Je to příliš krátká doba, abychom něco probrali. Tam musel zasáhnout i pan ředitel, protože na prvním stupni si rodiče zvykali chodit do budovy v době vyučování i přestávek a zvláště vlastně po tom hrůzném příběhu ze Žďáru nad Sázavou, který je odsud vzdálen asi 20 km, jsme i my museli zvýšit bezpečnost, tak jsme vyhlásili, že takhle to fungovat nemůže. Když maminka přišla do třídy a dožadovala se učitele v době vyučování, kdy on musí být s dětmi, tak prostě že i ti rodiče se musí naučit respektovat určitá pravidla a ty hodiny, kdy učitel může a je jim plně k dispozici. Ne ho odvolávat v době přestávek nebo v době vyučování a rušit ho.

- **Jak celkově vnímáte informovanost dětí i rodičů o Vašem působení?**

Já myslím, že se jim snažíme tu práci nabídnout všemi možnými cestami. Informace o práci VP nebo o konzultačních hodinách mají napsané jak v žákovských stránkách, tak je ta informace na webových stránkách školy, kam se snažím, když se dopídím k nějakému zajímavému materiálu ohledně VP nebo prevence, vkládat nové věci a myslím si, že jsem celkem aktivní i v tom, že píšu řadu příspěvků pro Polenský

zpravodaj, který se dostane do každé rodiny. Touto cestou prezentují leccos před přijímacími zkouškami, informace pro rodiče, které jim např. dítě zapomnělo zmínit apod. Často je to problém se zápisovými lístky, kdy si zapomenou přijít vyzvednout zápisové lístky a oni chudáci netuší, že zápisové lístky jsou pro ně připraveny a měli si je vyzvednout. V tomto směru je dobrá i spolupráce s městem, že v tom zpravodaji máme vymezený prostor a kdykoliv tam ten příspěvek můžeme dát.

- **Jak probíhá spolupráce s Vašimi kolegy pedagogy?**

Někdy mám trochu pocit, že někteří kolegové to přehrávají na VP. Úplně na tom počátku, kdy ještě mohou zasáhnout sami. Není tam taková ta hierarchie, že nejdřív to zkusím sám, když si pak nevím rady a tápu, tak potom samozřejmě ta spolupráce musí nastat. Zdaleka ne všichni, ale někteří si to v tomto směru zjednodušují. Ale celkově je ta spolupráce dobrá, dokážeme si informace předat a spolupracovat. Především na tvorbě IVP, tam to klape velice dobře.

- **S jakými organizacemi kooperujete? Zajímaly by mě Vaše postupy po konzultacích např. s PPP.**

PPP, Vrakbar, SPC. Spolupracujeme také s Bílým kruhem bezpečí z Jihlavy, spolupracujeme s místní policií. Teď jsem navázala spolupráci, v rámci prevence, s místním muzeem, které chystá výstavu plyšových medvídků. Byli jsme osloveni, protože ten plyšový medvídek dělá pro dítě domov, takže budeme vyhlašovat v rámci školy soutěž: Co pro tebe je domov. Takže na první stupni to budou obrázky, na druhém pak i slohové práce, básničky apod. I v tomto směru jsme propojeni docela dobře.

4) Osobní postoj

- **Co byste uvítal(a) jako pomoc při Vaší práci? (jestli vůbec něco)**

Já osobně bych uvítala určitě to, kdyby škola měla více možnost spolupracovat s nějakým psychologem. Naše možnost je celkem omezená. My sami psychologa nemáme, měli jsme tu jednu dobu stav, kdy to fungovalo tak, že z PPP sem jezdila psychologka alespoň 1x za měsíc, ale i to bylo omezené. A v tomto směru se nám letos stalo, že ministerstvo vydalo výzvu, že by na to přispělo. Ta výzva doputovala a během tří dnů jsme měli podat program a toho psychologa už mít. A kde ho má člověk během tří dnů sehnat. Některé tyto kroky z vyšších míst nejsou dostatečně koncepčně

připraveny, že je to vždy takové rozvíření vody. Oni mají pocit, že něco dělají, ale je to kontraproduktivní, protože na to ty školy či organizace nemají šanci zareagovat. Zareagují na to ty školy, která už psychologa měly a byly v nějakém programu zapojeny, ale těch škol je v republice málo. A tak, jak se o tom diskutuje a jak se o tom píše, tak ti psychologové na těch školách potřeba byli. Když už ne na celý úvazek, tak na poloviční. Kdyby tu jednou týdně byl k dispozici psycholog, tak je to úžasná pomoc, jak pro rodiče, tak pro děti, tak pro učitele. Protože nikdo z nás takovým odborníkem není a potřebujeme nasměrovat. A další odbornější pohled by nám pomohl řešit ten problém kompetentněji.

- **Jaká úskalí Vaší činnosti vnímáte? Popř. co je pro Vás nejtěžší?**

Boj s časem, ale to vždycky bylo a vždycky bude. Myslím si, že pořád máme velkou výhodu v tom, že jsme malé město, že se tady lidé docela dobře navzájem znají. Na jednu stranu je pravda, že je to styl „jedna paní povídala“, ale na druhou stranu se k nám dostane i informace, se kterou můžeme pracovat a ke které bychom se běžně nedostali. Ale tím, že se lidé navzájem znají a něco naučnou, tak se o to můžeme víc zajímat. Víme, po čem se více pídít, na co si dát pozor, čeho si konkrétně u nějakého dítěte všimnout.